ԵՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 642 | Կ. ՊՈԼԻՍ, ՈՒՐԲԱԹ — 1898 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 27—9 | 25 Րեճէպ 1316 | 27 Թէշրին՚ սա՚ 1314 | Գ. ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 642

«بوزانتيون»
ارمنيجه يومى وسياسى غزته. صاحب امتياز ومدير مسؤل
بوزانت كجيان
مطبعه واداره خانه سى بابعالى جاده سنده ٢٣-٢٥ نومرولى
دائرهٔ مخصوصه ده در

20 ՓԱՐԱՅ

ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ

20 ՓԱՐԱՅ

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԲԻՒԶԱՆԴ ՔԷՉԵԱՆ
PUZANTION
Journal Arménien Quotidien, Politique, Financier et Littéraire
Directeur-Propriétaire
PUZANT KÉTCHIAN
Bab-Ali Djaddéssi, No. 23 _ 25.
CONSTANTINOPLE

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ — ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՄԵՆՕՐԵԱՅ — ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳԻՏԱԿԱՆ

ՊՈՒԼԿԱՐԱՀԱՅ ՔՐՈՆԻԿ

ՎԱՌՆԱ, 15 Նոյ.

Դաղթականութեան յորդահոսան մակընթացութեան շուտ յաջորդեց տեղատուութիւնն՝ հանդարտ, անզգալի, բայց անդադրում։ Վառնան, եւ նոյն համեմատութեամբ Պուլկարիոյ միւս քաղաքներն, յետ երկամեայ շրջանի մը ոգեւորութեան, իրարանցումի, եռայրտա կենդանութեան, սրտաճմլիկ թշուառութեան բազմազան տեսարաններու, այսօր գրեթէ վերստացած են իրենց կանխագոյն անդորր, լուռ եւ անշշուկ վիճակը։ Փողոցներուն մէջ խիտ, աղմկալից երթեւեկը դադրած է. եկեղեցին, ուր խուռներամ կ՚լեցուէին գաղթականները մանաւանդ կիրակի ու տօն օրեր, նորէն թաղուած է իր վանական հանդարտութեան մէջ. ու Տ. Մարտիրոսի կերկերուն, հատկտուած, աններդաշնակ ձայնէն չարչրուած ժամերգութիւններուն նորէն տեղացի խաթունները կ՚ունկնդրեն համակերպող, անպահանջկոտ երկիւղածութեամբ։ Սրճարաններուն մէջ, ուր գաղթականութեան կեանքը բաբախեց ուժգին, աղմկայոյզ տրոփումներով, հիմակ սեղանները մերկացած են իրենց տենդոտ կրքոտ յաճախորդներէն, եւ երբեմն, անոնց շուրջ, հազիւ կ՚նշմարես յուսահատի մը կամ ձանձրացածի մը տժգոյն դէմքն, որ իր ձեռուըները կը շարժէ տապալի մը վրեւը, մտի ջըղուտ գալարումներով, եւ կամ աչուըններն անբացատրելի թախծութեամբ մը տարտամութեան մէջ յառած՝ կը խոկայ զինք կաշկանդող անստուգութեան անվախճանութեանը վրայ։ Այո, անցաւ հայ գաղթականութեան այն շրջանն որ կարեւոր պիտի մնայ Պուլկարիոյ համար, եւ որ մեր կեանքի տարեգրութեան մէջ արցունքի գիծ մը պիտի կազմէ, երկար ու ցաւագին։

*** Այս կերպ գաղթականութիւն մը մեծ դաս մը եղաւ մեզ համար. անոր մէջ եւ անկէ ծնած անդարմանելի չարիքները շատ անջնջելի կերպով իրենց տպաւորութիւնը թողուցին սրտերու եւ մտքերու վրայ։ Երկար տարիներ, նոյն իսկ դարեր հարկաւոր են որպէս զի անյարմար ատեն, խօլական թափով կատարուած այս ճամբորդութեան ցաւը մոռցուի։ Եւ այս է պատճառն որ գաղթականն՝ իր այցելած միջավայրին անբնտել՝ փութաց վաղ ընդ փոյթ հեռանալ անկից, դառնալ իր հայրենի երկիրն՝ անոր տաքութեանը մէջ սփոփելու համար իր սառած, տուայտացած հոգին ու մարմինը։

*** Գացողներու կարաւանը կը շարունակէ իր ճամբան, հիմակ աւելի ցանցառ խումբերով, որք այն ատեն պիտի դադրին երբ վերջին գաղթականը շալակէ իր քուրջին ծրարն եւ հրաժեշտը տայ Պալքանեան հիւրընկալութեան, որ շա՛տ բան ունի սովրելիք արեւելքի համբաւեալ ասպնջականութենէն։

*** Տեղացի Հայերը նոր Թաղական Խորհուրդ մ՚ընտրեցին, որ նոյն վայրկենին իսկ կազմալուծուած վիճակ մը ներկայացուց, անդամներէն մեծ մասին հրաժարման պատճառաւ։ Թաղային մատակարարութեան գործն երեսի վրայ մնացած է։ Եկեղեցին պարտքի բեռան տակ կ՚հեծէ, զոր առջի Թաղ. Խորհուրդը ձգեց իբրեւ առհաւատչեայ իր գործունեայ պաշտօնավարութեան։ Բնական է որ նորեկ Թաղականներ խրտչին այս կնճռալից դրութենէն։ Որո՞ւն փոյթը եթէ ազգ. մատակարարութիւնն անխնամ քայքայուի, եւ դպրոցն, ի չգոյէ հասոյթի, քրքրուի փակուի։

*** Այս օրերս Փիլիպէ ժամներ է դարձեալ կաթողիկոսական պաշտօնանկ հովիւ Տ. Արսէն Վ. Վեհունի, եւ առանց շունչ առնելու, եկեղեցին բեմն ելեր է նորէն եւ սկսեր է հարուածներ հասցնել աջ ու ձախ հանդպած մարդուն։ Խռովութիւններն որ պահ մը դադրած էին սոյն քաղաքին մէջ յիշեալ վարդապետին մեկնումէն յետոյ, վերսկսեր են աւելի սաստիկ, աւելի աղմկալից։ Թաղ. Խորհուրդն, որ շատ լաւ տարրերէ կազմուած է, հրաւիրեր է այս խռովարար կրօնականը բարեհաճիլ մեկնիլ դէպ ի ուրիշ քաղաք մը. Վառնա օրինակի համար, իբր թէ հոս արդէն պակաս ըլլային անհատնում խնդիրներ ու վէճեր։ Զարմանալի բան որ Պուլկարիոյ եւ Ռումանիոյ համար նոր հովիւ մը՝ Ութիւճեան եպիսկոպոսի անուանումէն ետքն ալ Արսէն Վ. դեռ կ՚ժպրհի շարունակել իր հովուական այցելութիւններն, որոց համն հոտն առջի օրէն առինք եւ որք խառնաշփոթութեանց շարք մը սփռեցին Պուլկարիոյ հայ գաղութին ազգային գործերուն մէջ։ Ս. կաթողիկոսն, որ անշուշտ իրաց այս կացութեան տեղեակ ըլլալով փութաց նոր ընտրութիւն մը կատարել, լաւագոյն չէ՞ր ըներ իսկոյն ետ կանչելով Վեհունին, որուն մեկնումովն ի սպառ պիտի վերնայ գժտութիւններու բեղմնաւոր շարժառիթ մը։

*** Հանգուցեալ Ստեփան Փափազեանի որդին Պ. Յարութիւն Փափազեան, որ 1896 թուականին Բարիզի ատամնաբուժական վարժարանէն շրջանաւարտ ելած էր յոյժ փայլուն քննութենէ մը ետք եւ որ երկու տարիէ ի վեր քաղաքս կ՚գտնուէր, այս օրերս Սոֆիա երթալով քննիչ յանձնախումբին առջեւ քննութիւն տուաւ երկրին օրէնքին համեմատ եւ արտօնուեցաւ իր արհեստը գործադրել պուլկար հողին վրայ։ Իր հօր անուանը պատիւ բերող այս ազնիւ երիտասարդին յաջողութիւնը մեծ բերկրութեամբ լցուցած է ոչ միայն տեղւոյս հայ գաղթականներն, այլ եւ բարձր դասու պուլկարներն ու յոյներն, որոց շատ մօտէն ծանօթ է երիտասարդ տօքթորը։ Անցողակի ըսենք թէ Վառնայի մէջ շնորհքով ատամնաբոյժ մը չկայ, որով Պ. Փափազեան մեծ պէտք մը կոչուած է լրացնել եւ իր յաջողութիւն կանխաւ ապահովուած է։

*** Նմանապէս ոչ նուազ ուրախառիթ է քաղաքս ժամանումը Տքթ. Աղէքսանդր Աթարբեգեանցի, որ Շուշիի համբաւաւոր Տքթ. Աթարբեգեանցի զաւակն է եւ վկայուած Ժընէվի բժշկական համալսարանէն։ Համակրելի տօքթորն երկու տարիէ ի վեր Թրոյանի (Պուլկարիա) Թաղապետական բժիշկի պաշտօնը կ՚կատարէր։ Երիտասարդ բժիշկն եկած օրէն իսկ առանց հանգիստ առնելու սկսաւ այցելել աղքատ հիւանդներ, զորս կը խնամէ այնքան գորովագեղ հոգածութեամբ որքան ուրիշ մէկ երկու հայ բժիշկներ ցոյց չեն տար՝ ընդունելով հանդերձ իրենց աշխատանքին փոխարէնն՝ աւուր հացի կարօտ հիւանդներէ իսկ։ Պ. Աթարբեգեանց զգալով այս քաղաքին գաղթականներուն համար անհրաժեշտ պէտքը բժիշկի մը, որ զօշաքաղութեամբ քարացուցած չըլլայ իր խիղճը եւ աղքատներ շահագործելու գծձութիւնը չպարզէ հանրութեան առջեւ, որոշած է հոս հաստատել իր բնակութիւնը։

*** Այսօր քաղաքիս նաւահանգիստը կ՚ժամանէ Նադեժդա փոքր զրահաւոր ազդանաւը զոր պուլկար կառավարութիւնը գնեց Ֆրանսական կառավարութենէն։ Ֆրանսացի Բիշոն հրամանատարն որ պուլկար այս փոքր տորմիղին կազմակերպութեանը կը հսկէ, ինչպէս նաեւ Ֆրանսացի նաւային սպաներ որք կ՚մարզեն պուլկար նոր նաւազները, կ՚ածեն Նադեժդան, որուն ժամանումը մեծ խանդավառութեամբ պիտի ողջունուի հոս։ Կ՚ըսուի թէ Ֆերտինանտ իշխանը Պուրկազէն մտած է զրահաւորն ու միասին պիտի գայ։

*** Հինգ վեց օր առաջ ճշմարիտ ձմեռ մը սկսաւ տիրել հոս. հիւսիսի սառեցնող սահմրկեցնող քամին մոլեգնութեամբ փչեց. ջուրերը սառեցան. ամէն մարդ տուներուն մէջ քաշուեցաւ, բէչքօին շուրջ կծկտուելով։ Բայց ձմրան այս ահաբեկիչ սկզբնաւորութեան յաջորդեց ամառնային անակնկալ օդ մը, գաղջ, առողջ, արեւոտ. ու հիմա այս տողերը գրած պահուս, կապոյտ երկինքը կ՚տեսնեմ որ արեւին պայծառափայլութեանը մէջ կ՚պլպլայ հիանալի մաքրութեամբ։ Բայց մթնոլորտի այս կծու, մերթ գեղածիծաղ երեւոյթն ո՛ եւ է փոփոխութիւն չի կրնար բերել երկրին հողագործական վիճակին, որ աւելի քան երբեք աննպաստ ու անյաջող կ՚գուշակուի։ Արդէն երկու տարի է որ հունձքերն համեմատապէս յոռի արդիւնք տուին, նախընթաց տարւոյն հեղեղանման, աներիչ անձրեւներուն հետեւանօք։ Եւ ահա վեց ամիս է Պալքանի լայնածաւալ դաշտերն անձրեւի երես չեն տեսած ու ցորենի արտերը չոր ու ցամաք կը փռուին հողի կոճղացած ուռոյցքներով, եւ հողագործը տրտմագին կը ժուածի անոնց վրայ, առաջիկան մտածելով։ Ցորենը Պուլկարիոյ առեւտուրին ջիղն է. անոր առատութեանը կամ պակսութեանն ուղղապէս կ՚համեմատի երկրին տնտեսական բարգաւաճումը կամ անկումը։ Անձկութիւնը սաստիկ է ուրեմն։

ԴԱՂԹԱԿԱՆ

ՀԱՅՔ Ի ՊՈՒՐՏՈՒՐ

Պուրտուր Գոնեայի բարեբեր կուսակալութեան մէջ ընդարձակ գաւառ [Միւթէսարրըֆութիւն] մ՚է։ Օդն առողջարար, ջուրերը մաքուր, զով։ Երեք ջուր ունի։ Մին Գուրնայէ կը բերուի մեծ խողովակներով՝ աղբիւրներու։ Գուրնա Պուրտուրէ երկու ժամ հեռի է։ Նշանաւոր է իր յորդահոս ջուրերով ու կանաչագեղ ծառաստաններով։ Մին գետէ կ՚բերուի պարտէզներու համար, միւսն ալ գեղեցիկ բլուրի մը ստորոտէն կ՚բխի եւ կը խմուի։

Պուրտուրի մէջ երեք հասարակութիւն կայ. Մահմէտական, Հայ եւ Յոյն։ Մահմէտականք բնակչաց մեծագոյն մասը կ՚կազմեն։ Ընդհանրապէս երկրագործ ու երկաթագործ են։ Փոքրիկ մաս մը կայ արհեստաւոր, մանրավաճառ ու վաճառական։ Ունին մեծ ագարակներ, լայնածաւալ արտեր, այգիներ ու պտղաբեր պարտէզներ։ Նաեւ ունին նախակրթարան ու աւելի բարձր դպրոցներ երկու սեռի։ Հարուստ դասակարգն՝ համեստ դաստիարակութիւն առած՝ օր ըստ օրէ կ՚յառաջադիմէ։ Մաքուր Թրքերէն կ՚խօսին։ Նորաձեւ զգեստ կրելու նախանձաւոր են։ Անոնց այս պակասը քրիստոնեայ տարրը կ՚լեցնէ։ Իսկ պարզամիտ դասակարգին սեղաններն, հագուստներն ու հարսանեկան արարողութիւնները, բառին բովանդակ նշանակութեամբ, նահապետական են։ Հոյակապ ապարանքներ կան ընդարձակ գաւիթներով ուր հարսանեկան խաղերը տեղի կ՚ունենան։ Գլխաւոր խաղերն են՝ պար, ըմբշամարտ, վահանախաղ [ճոյճան օյունը] որ մենամարտի երեւոյթն ունի։ Քրիստոնէից հետ եղբայրաբար կ՚վարուին։

Յոյներ 350 տուն են, վաճառական ու արհեստաւոր։ Ունին երկու եկեղեցի, մին խիստ հոյակապ, ներքին պերճութեամբը հիանալի, միւսը պարզ եւ փոքր։ Երկու դպրոց ունին երկու սեռին համար։ Յոյները Թրքախօս են. սակայն իրենց մայրենի լեզուին խիստ նախանձաւոր, ուստի իրենց դպրոցները լաւ վիճակի մէջ կ՚պահեն։ Տարին անգամ մը, երբեմն երկու անգամ Ատալիայէ մետրապոլիտ մը կուգայ։ Վեց քահանայ եւ վեց տիրացու ունին։ Կրօնասէր են։ Կրօնային վիճաբանութենէ չեն խուսափիր։ Կղզիացեալ դիրք մը ունին։ Իրենց սովորութիւններ այն աստիճան խառն են որ խիստ դժուար է գիտնալ թէ ուրկէ գաղթած են։ Ունին երկու փաստաբան, տասը Թրքագէտ պաշտօնեաներ կառավարութեան դրան մէջ, մէկ քաղաքապետական բժիշկ եւ երկու օժանդակ բժիշկներ։ Երիտասարդները մեծ վարժարաններ կ՚յաճախեն ուսմունքը կատարելագործելու։ Ոմանք Աթէնք եւ Բարիզ ղրկուեցան, փառաւոր վկայականներով հայրենիք վերադարձան, եւ իրենց շնորհիւ դպրոցները նախանձելի դիրք մը ունին։ Յոյն հասարակութիւնը վաճառականութիւնով, դերձակութիւնով, կօշկակարութիւնով ու ջաղացպանութիւնով կ՚պարապի։ Հարուստ չեն, այլ համեստ վիճակ մը ունին նիւթապէս։ Ասոնք, փոխանակ կենաց լուծին տակ իյնալու եւ ճզմուելու, ամուսնութեամբ իրենց բեռը կ՚թեթեւցնեն։ Տեղական բանտին մէջ յոյն տարրը պակաս չէ. ոմանք մարդասպանութեամբ երեւելի հանդիսացած են։

Հայերն 250 տուն են՝ իբր 450 տարի առաջ գաղթած Պարսկաստանէ։ Շատ գոհացուցիչ վիճակ ունին տնտեսապէս։ Կ՚պարապին վաճառականութեան եւ նուրբ արհեստներու։ Հայ տարրն ամենուն սիրելի եղած է։ Հայ երեւելիք կ՚յարգուին իրենց խոհեմ կենցաղավարութեամբ, ուստի կարեւոր պաշտօններու բարձրացած են այստեղ։ Տեղւոյս Հայերուն մէջ կան ուսեալ մարդիկ, փաստաբան, գործի մարդեր, եւն։ Հայ երիտասարդութեան մեծագոյն մասը վաճառականութիւնով կ՚զբաղի։ Իզմիրի հետ գործ կ՚ընեն նշանակելի յաջողութեամբ։ Իսկ գեղեցիկ սեռը նուրբ ասեղնագործի մէջ մեծ համբաւ հանած է։ Հայախօս են, սակայն աղաւաղեալ է լեզուն։ Կան ուրիշ նշաններ որով կրցայ իրենց գաղթականութեան վրայ գաղափար մը առնել. 1° Ունին քանի մը մաշած թղթեր որոց լեզուն կենդանի ապացոյց մ՚է միշտ. 2° Հայոց թաղն Աճէմխանէ կ՚կոչուի. 3° Ունին նահապետական ինչ ինչ սովորութիւններ որոց կացին կ՚զարնէ նոր սերունդը։ Իրենց լեզուով, փոխանակ չկայ ըսելու, հայ ող կ՚ըսեն. փոխանակ մայր կամ հայր ըսելու՝ հաչէ, աղէ կ՚ըսեն. փոխանակ ի՞նչ ըրեմ ըսելու՝ ինչ անեմ անելոս կ՚ըսեն։ Գեղեցիկ եկեղեցի մը ու երկու դպրոց ունին, երկու սեռի համար։ Նոր սերունդը բաւական մաքուր աշխարհաբար կ՚գործածէ։ Աւելի կ՚ընտրեն օրը մի քանի դահեկանի համար աշխատիլ քան պարապ պտըտիլ, եւ թերեւս ասոր համար է որ Հայոցմէ ոչ բանտարկեալ ոչ ալ մուրացկան կայ։ Պուրտուրցի հայ երիտասարդը 18-20 տարեկանէն խանութի կամ ընտանիքի տէր կ՚ըլլայ։ Քահանայ մը ունին։ Յարգ կարող առաջնորդ մը տեսած չեն։ Կրօնասէր են, առաւօտ եւ երեկոյ եկեղեցի կ՚յաճախեն։ Սակայն կղերին պարզմտութիւնն իրենց լոյսը կ՚խափանէ։ 40 հոգիի չափ բողոքական կայ երկու ազգէ խառն։ Մերայնոց հետ շատ սիրով են։ Գեղեցիկ երիցատուն եւ մանկապարտէզ մ՚ունին։ Պատ. Յարութիւն Յակոբեան ինն տարիէ ի վեր հոն կ՚աշխատի։ Ֆիզիքապէս նիհար բայց իմացականութիւնով կորովի է, քաջ անգլիագէտ, Թրքագէտ եւ հայագէտ է։ Բնաւորութիւնը քաղցր է։

Պուրտուրի գլխաւոր բերքերն են ցորեն, գարի, եգիպտացորեն, խաշխաշ, բուրդ։ Պուրտուրի այգիներն երեւելի են։ Սակայն գոյնզգոյն ալաճան [մանուսան] է որ ամէն բան կ՚գերազանցէ։ Գեղեցիկ սեռն այս գործին մէջ մեծ դեր կ՚կատարէ։ Աղջիկները գեղեցիկ են, բայց քիչեր, ուստի հայ երիտասարդը Սպարթայէ կին կը բերէ։ Սպարթա Պուրտուրէն 4 ժամ հեռու է։ Պուրտուրցիք զօրաւոր, կայտառ մարդիկ են։ Գայա Փունարը, Խոքիւզ Պաթարը, Այի Եօրկի ու փոքրիկ լիճ մը իրենց յաճախակի այցելած տեղուանքն են։ Ամբողջ քաղաքն ընդարձակ ու գեղեցիկ պարտէզի կ՚նմանի կանաչագեղ ծառերով ու վճիտ առուակներով։[*]

Ցոլք Գ. Գասմաճեան
Պուրտուր.

[*].—Զըսէ՞ք, փոխանակ ի խնդիր Դրախտին մինչեւ Կեդրոնական Ափրիկէի բարձրաւանդակներն երթալու, ինչպէս հիմա կ՚առաջարկեն անգլիացի գիտնականներ, մեզ ալ աւելի մօտ, Գոնեայի երկաթեայ գծին մօտերը փնտռենք զայն։ [Ծ. ԽՄԲ.]

ԳԻՏԱԿԱՆ ԷՋԵՐ

ՀԵՂՈՒԿ ՕԴ

[illegible]

Սա դարավերջի տարիներուն մէջ իրաւ որ ա՛լ սովրեցանք ամէն օր կարդալ գիտութեան զարմանալիքներուն վրայ։ Խորագիրս տարօրինակ թող չթուի երբ՝ անթել հեռագրէն, Ռէօնդկէնեան ճառագայթներէն ու պատերազմական ահռելի գիւտերէն վերջ— կարդանք հեղուկ օդի գործածութիւններուն վրայ, որ Մր. Թրիփլը մեզ կ՚խօսի Ռէլ իոա օՎ Ռէլ իոալի վերջին ամսաթիւին մէջ։ Որո՞ւ մտքէն կ՚անցնէր որ առօրեայ գործերնուս եւ ուրիշ պարագաներու մէջ հեղուկ օդ պիտի գործածենք եղեր։ Հազարաւոր լիպրա ճնշման ներքեւ Մր. Թրիփլը յաջողած է 800 խորանարդ ոտք օդը մէկ խորանարդ ոտք հեղուկի վերածել, որուն բարեխառնութիւնը պիտի ըլլայ Ֆարէնհայտի աստիճաններով զերօէն վար 310°, եւ եթէ կ՚հաւտաք ըսեմ որ ատոնք բոլոր միայն 15 վայրկեանի գործ եղած են անխոնջ բնագէտին համար։ Տարօրինակ է ասոր բնութիւնն. եթէ իր քովի առարկաներէն պզտիկ մը տաքութիւն առնէ անմիջապէս կ՚սկսի եռալ, ու դարձեալ կը վերածուի իր առջի վիճակին, օդի։ Մր. Թրիփլը կարգ մը նախազգուշութիւններէ վերջ յաջողած է երկայն ատեն պահել զայն ու պէտք եղած ատեն ղրկել Նիւ-Եորքէ մինչեւ Ուաշինկդըն եւ Պօսդոն։ Երկաթն ու պողպատը դիւրաբեկ կ՚ըլլան ասոր ազդեցութեան ներքեւ, մինչդեռ ոսկի, արծաթ, պղինձ, ալիւմին եւ բլաթին երբեք չեն ազդուիր։ Զարմանալի, սակայն պարզ, փորձի մը ատեն Մր. Թրիփլը թոյլատրեց իր այցելուներուն որ միայն մէկ երկվայրկեան իրենց մատերն ասոր մէջ դնեն, հակառակ պարագային նկատել տալով որ սաստիկ կծող ու այրող ցաւ մը պիտի զգային։ Եզի միս, կարագ, պտուղ եւ հաւկիթ միայն քանի մը րոպէէն մուրճի յանձնելու չափ կ՚կարծրանան ու ճիշտ չոր փոշիի կրնան վերածուիլ։ Մինչեւ իսկ անդիկն ու ալքոլն հեղուկ օդի ազդեցութեամբ կ՚կարծրանան սաստիկ։

Մր. Թրիփլը գործածած է ասիկա իբր ընտիր ու անվնաս զովացնող մը։ Ասոր միջոցով շատ դիւրին պիտի ըլլայ հազարաւոր մղոն տեղերէ ձուկ, խոզի միս, պտուղ եւ —Բէօղանդինի կեսարացի ընթերցողներուն աչքը լոյս— մինչեւ անգամ համեմուած ապուխտ ունենալ թարմ եւ այնքան ալ անո՜ւշ... Ու աւելին կայ. այսուհետեւ ամառը մեր ննջասենեակներուն մէջ զով ու մաքուր օդ պիտի կրնանք ունենալ, մասնաւորապէս հիւանդանոցներու համար ինքնին շատ արժէքաւոր ու ժողովուրդին խօսքով «փնտռուած ու ձեռք չանցած» բան մը պիտի ըլլայ, ու Ազգ. Հիւանդանոցնուս համար ալ շատ օգտակար պիտի ըլլար՝ եթէ միայն բարոյական ապականութիւնները սրբելու էական փանասէն ըլլար ատի։ Մր. Թրիփլը կ՚կարծէ որ բժիշկները շատ պիտի օգտուին ասկից։ Աւելի առաջ երթալով կ՚յարէ թէ այս հեղուկ օդն ո՛րքան պիտի նպաստէ հրազէններու արձակման ատեն պատերազմի մէջ։ Շատ դիւրին պիտի ըլլայ կրակ կտրած թնդանօթներն անմիջապէս պաղեցնել ու կրկին շարժման սկսիլ։ Երանի թէ սա հեղուկին հէշը սպանիացիք կոյանցուցած չըլլային իրենց հսկայ մարտանաւերուն մէջ գործածելու համար։ Շատ պէտք պիտի ըլլար։ Նաւային գործածութեան համար պէտք եղած ածուխի խնդիրն ալ պիտի լուծուի, եւ ընդծովեայ խուզարկութեանց համար մեր շոգեմակոյկներու պէտք եղած օդն աս կերպով պիտի կրնանք ստանալ։ Գալով օդաջուրին կիրառմանը թռչող նաւակին համար, Մր. Թրիփլը բաւական զօրաւոր, թեթեւ եւ ապահով շարժիչի [motor] մը կ՚կարօտի։ Ահա ինչ որ փորձառու տարրագէտը յաջողած է ի գլուխ հանել սաչափ մը բան իր բազմարոյժ — եթէ կարելի է ասանկ ըսել—օդաջուրին միջոցով։ Մինչեւ Ժթ. դարին փակումն ով գիտէ ինչե՞ր պիտի կարդանք նոյն իսկ այս սիւնակներու մէջ։

Խարբերդ — Խ. ՔԷՇԻՇԵԱՆ

ԴԱՏԱԿԱՆ ՔՐՈՆԻԿ

Ե. ԵՍԱՅԵԱՆԻ ՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Գ. [Նիստ 16 Նոյմ.է]

Նախորդ նստին մէջ որովհետեւ Պէրպէր Հասանի փաստաբանն անակնկալ պարագաներու բերմամբ հրաժարած էր, դատարանի կողմէ անոր փոխանորդ կարգուեցաւ Հասան պէյ։

Պարալիի փաստաբաններն իրենց դատին ի նպաստ խել մը վկաներ ի մէջ բերած էին, որոց մէջ կ՚գտնուէր կուսակալութեան արտաքին յարաբերական գործոց տեսուչ Արմենակ էֆ., ոստիկանապետ Նուրի պէյ, նախաքննիչ ատենի նախկին նախագահ Հագգը պէյ, հազարապետ Մուսթա էֆ. հարիւրապետ Րիւսթէմ էֆ. Հելլէնահպատակ փաստաբան Միթրօբուլօ եւ Կիւսթավ Լաֆօն։ Վսեմ. Արմենակ էֆ. եւ ոստիկանապետն իրենց բացակայութեան պատճառը դատական բարապանի միջոցաւ հաղորդած էին։ Իսկ հազարապետ եւ հարիւրապետ քաղքէս տարակայ գտնուելուն բնականաբար չկրցան ներկայանալ դատարանին։ Գալով հարցաքննիչ նախկին նախագահ Հագգը պէյին, սա մասնաւոր գրութեամբ յայտարարած էր ժողովոյն թէ «Եսայեանի ոճրագործութեան մասին իր կատարած մանրամասն քննութիւնը արձանագրուած ըլլալով, ատեանն ի հարկին կրնար այդ պաշտօնական արձանագրութեանց դիմել եւ թէ ասով իր ներկայութիւնն կրնար զանց առնուիլ։» Կ՚յարէր թէ ատոնց պարունակութենէն տարբեր բան մ՚ըսելիք չունի։

Կիւստավ Լաֆօն [Նախկին Ֆրանսական հիւպատոս ի Մանիսա] ատեան հրաւիրուեցաւ, որ օրինական երդումէ վերջ հետեւեալն յայտարարեց.

—«Եսայեանն անձամբ կ՚ճանչեմ, բայց ամբաստանեալն ո՛չ»։ Նախագահին հարցման վրայ յայտնեց թէ՝ կատարուած ոճրագործութեան մասին ո եւ է տեղեկութիւն չունի։ Ասոր վրայ նախագահն իր խօսքը Պարալիի պաշտպաններու ուղղելով— «ինչո՞ւ այս անձը վկայութեան կոչեցիք»։

Նէճիպ պէյ.—Կ՚ուզենք այս մասին ինչ ինչ տեղեկութիւններ ստանալ։ Կիւսթավ Լաֆօն քանիցս զԳալիբի [հանգուցեալ Եսայեանի հոմանուհին] առաջնորդած էր Արմենակ էֆ.ի պաշտօնատեղին։ Ի՞նչ էր ասոր պատճառը։

Լաֆօն.—Հանգուցեալը կտակաւ հազար ոսկւոյ գումար մը յատկացուցած ըլլալով իր հոմանուհիին, զայն Վսեմ. կուսակալին առաջնորդեցի։ Վսեմ. կուսակալն ալ մեզ ղրկեց Արմենակ էֆ.ի մօտ խնդիրն կարգադրելու համար։ Ամէնէ վերջ դիմեցինք Ղուկաս էֆ. Եսայեանի, որ յանձն առաւ վճարել հազար ոսկւոյ գումարն Տիկին Գալիբիի կողմէ տրուելի ընկալագրի մը փոխարէն։

Նէճիպ.—Ի՞նչ պայմաններ առաջարկուեցաւ Ղուկաս էֆ. Եսայեանի կողմանէ։

Լաֆօն.—Ոչ մի պայման. մի միայն ընկալագիր մը տրուելով՝ նոյն գումարը գանձելու մասին մեզերնիս համաձայնեցանք։

Նէճիպ.—[Խօսքը նախագահին ուղղելով] Քանի մ՚անգամ Լաֆօն ոստիկաններով Գալիբիին տունը գացեր է. ի՞նչ պատճառաւ էր այդ։

Լաֆօն.— Ես անգամ մը միայն ոստիկանի մը ընկերակցութեամբ [illegible] տունը գացի սա պատճառաւ. որովհետեւ նախապէս ոստիկանք Գալիբիի տունը խուզարկած եւ հոն գտնուած թղթերն ամբողջ գրաւած էին, այդ թղթերն յանձնելու համար էր որ գացի։

Նէճիպ.— Արդեօք Գալիբիի եւ Պարալիի միջեւ եղած յարաբերութիւններէ տեղեկութիւն ունի՞։

Լաֆօն.— 18 տարիէ ի վեր է որ այս քաղքին մէջ կ՚բնակիմ. այսպիսի անպատշաճ հարցում մը ինձ ուղղելն անգամ իմ 63 տարիներուս արժանապատուութեանը նախատինք մ՚է։

Նախագահ.— Իր խօսքն Պարալիի փաստաբաններուն ուղղելով,— ուրիշ հարցում ունի՞ք։

Նէճիպ.— Քանի որ տեղեկութիւն չունի, ի՞նչ հարցում ընենք։

Կանչուեցաւ Միթրօբուլօն որու բացակայութիւնն հաստատուեցաւ։

Նէճիպ.— Ոտքի ելնելով, յարեց թէ՝ տրուած ամբաստանագրին մէջ սխալմամբ փոխանակ Միթրօբուլոյի ծառան Գոստի գրուելու, տիրոջն անունը նշանակուեր է։ Սարգիս էֆ. Շահինեան. [Գոզօյի փաստաբաններէն] ժողովոյն ներկայեց վկաներու ցանկ մը, որով երեւան պիտի ելնէր Պարալիի ի նպաստ չորս վկաներու այն է Րիզա, Թագը Գոստի, Տէմոսթէն եւ Բանանիի սուտ վկայութիւններն եւ նախապէս պատրաստուած շինծու ծրագրի մը գոյութիւնը։

Տ. Գ.
Իզմիր.

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Ի՞ՆՉ Կ՚ԱՆՑՆԻ Կ՚ԴԱՌՆԱՅ

Իրա՛ւ որ սա Քաղաքականութիւն ըսուածէն աւելի շահեկան վիպասանութիւն չկայ աշխարհիս վրայ։ Մինչեւ իսկ պիտի համարձակէի ըսել թէ քաղաքական լաւ գրող մը նո՛յնչափ ընթերցող կրնայ գտնել որչափ նոյն ինքն «Քասիմ»։ Պատճառն այն է որ Քաղաքականութեան մէջ կան վիպասանութեան ամէն գլխաւոր տարերքը. —Հոգեբանութիւն, անձերու կամ հաւաքումներու կամ ընկերութիւններու նկարագրական ուսումնասիրութիւնը.—Պատմութիւն կամ առասպել, հետաքրքրաշարժ դէպքեր նո՛յնքան անհաւատալի որքան ամէնէն անհաւատալի առասպելն որ կ՚պատմուի հին ոճով վէպերուն մէջ.— Եւ բարոյախօսութիւն, կամ՝ ի հակառակէն՝ գայթակղութիւն, ո՛րքան որ ուզէք։

Հոգեբանութեան օրինակ.— Պիզմարքին զգացածն, երբ իր երիտասարդ Տէր «Երթաք բոլովը» կոխեց։—Կամ՝ Զօր. Քիչնէրի զգացածն, երբ՝ Օմտուրմանի յաղթութենէն ետքը՝ Ֆրանսացիներն իր դէմը գտաւ ի Ֆաշոտա։—Կամ Ֆրանսացիներուն իրենց զգացածն՝ երբ Լ. Սալզպըրի աւետեց Լորտ Քաղաքապետի կոչունքին մէջ թէ Մառշան պիտի թողու զՖաշոտա։

Ցուցիչ դէպքերու, կամ անհաւատալի պատմութիւններու օրինակ.— Ֆրանց Եօզէֆ կայսեր գերդաստանին դժբախտութիւններուն շարքն, եւ ի վերջոյ, կայսրուհիին եղերական վախճանը։—Չինու կայսեր վիճակի յանկարծական փոփոխումները։— Չինու Խնամակալ կայսրուհիին եւ Լի-Հունկ-Չանկին յարաբերութիւնները։—Ամերիկայի եւ Սպանիոյ պատերազմին ելքը։—Յունաստանի գործած անխոհեմութիւնը, կրած պարտութիւնն, եւ յաջորդական հետեւանքները։—Սթամպուլովի սպանումն. եւ Ֆերտինանտ իշխանին հաշտութիւնը Ցարին հետ, այլովքն հանդերձ։

Բարոյականի կամ գայթակղութեան օրինակներ.— Տրէյֆիւսի գործին երեւան բերած ապականութեան տեսակները, ձեւերն ու տարածութիւնները։— Չէզոքացութեան առաջարկին տրուած գործնական պատասխանները Գերմանիոյ մէջ, Ամերիկայի մէջ, Անգլիոյ մէջ, եւ... նոյն իսկ Ռուսիոյ մէջ։—Աղեքսանդր Թագաւորին տակաւին չկարենալ կարգուիլն՝ իր հօր եւ մօր անվերջանալի կռուին

ելեւէն։— Աւստրիոյ և Հունգարիոյ խորհրդարաններուն մէջ զիրար ծեծող զիրար բզկտող երեսփոխաններուն ընծայած բարեկարգութեան տիպարները։ — Իտալիոյ սակարկութիւնները. Ֆրանսայի մէջ, Հուլիի գայթակղութիւններն՝ Անգլիոյ մէջ։— Եւ ազգային աղէտներու շարքէ մը անմիջապէս ետքը, Բուրբոնեանց գլուխ վերցնելն Սպանիոյ մէջ, Ֆրանսայէ մեծաքանակ զէնք և ռազմամթերք ներս մտցնելն, և պատանի Թագաւորին ժառանգութեան աչք տնկելը, ևն. ևն։

Ի՞նչ պղտոր վէպ, բոլոր սոսնք։ Եթէ մեր մէջ Քաղաքականները մինչեւ հիմա վէպի մը չափ ախորժով չեն կարդացուեր, յանցաւորն ո՛չ թէ ժողովուրդն է, այլ լրագրերը պէտք է ըլլան, խմբագիրները պէտք է ըլլան, որք քաղաքական գրելն իրենց արուեստ չեն ըրեր խղճի մտօք, ինչպէս վիպասանները [կ'ենթադրուի թէ] խղճի մտօք արուեստ մը կ'ընեն վէպ գրելն, և անոր համար կ'յաջողին։ Աղէկ քաղաքական գրելու համար, նոյնչափ — և աւելի — գիտնական, նոյնչափ գրագէտ, նոյնչափ հոգեկան, ու քիչ մ'աւելի բան կարդացած, չ'ըսէ բան կարդացած պէտք է ըլլայ գրողը։ Ասանկ մարդիկ ալ ամէն անգամ չեն գտնուիր այսքան սահմանափակ և ապերախտ ասպարէզի մը մէջ։ Ապա թէ ոչ, քաղաքական յօդուած մը ազգերու կեանքին յաւիտենակա՛ն վէպէն, շատ հեղ դրամա վէպէն, նոյն իսկ ողբերգութենէն, մէկ մէկ էջ մ'է ամենօրեայ։

Այս վէպ ոմանց համար զաւեշտախառն է, օրինակի համար, սա Փիլիպպեանց համար, որք դեռ երէկ ջարդ ու կոտոր կ'ըլլային սպանիացի կտրիճ զօրապետներէն և խստաբարոյ կառավարչապետներէն, որսորդներու աչքէն հալածական երէներուն պէս Լուզոնի կամ Վիզաեասի անտառները կ'պահուըտէին, կամ Ջայլամներու նման վայրի անապատներու մէջ, և կամ եղջերուներու նման երամովին լերան կատարներուն վրայ կ'թափառէին, եւ հիմա մարդ են եղեր, կարգ ու կանոն կ'դնեն, և գերի բռնած այն լատին Միաբանութիւններն որոցմէ երբեմն թէ կրօնական և թէ քաղաքական վախով կ'դողային, հիմակ՝ յանդգնաբա՛ր՝ փրկանք կ'պահանջեն անոնցմէ, Հանրապետութիւն կ'հռչակեն, ու դեռ չգիտեմ ի՛նչ տեսակ արտառոց բաներ կ'ընեն, կանխելին տուած Ամերիկացիներուն, — մինչեւ որ կից մ'ալ անոնց տան։

Ոմանց համար ալ եղերերգութիւն է այս վէպ. օրինակի համար, Քուպայի Սպանիացիներուն համար, որք ցարդ շան պէս կ'արհամարհէին բնիկները, Թագիլեան բոլոր բովանդակ հպարտութեամբ կ'վանէին, կ'ատէին զանոնք, ու միշտ թէր կ'ելլէին մայր-հայրենիքին, և հիմա ցաւ ի սիրտ կը տեսնեն զիրենք լքուած նոյն մայր-հայրենիքէն, և իրենց փրկութիւնը կ'ակնկալեն այն Ամերիկացիներէն որոց զինուորական ու նաւային ոյժերը ծաղրելէ չէին կշտանար։ Հապա սա ճոռոմաբան Պլանքօ Մարէշա՞լ, որ այնքան խոշոր խոշոր կ'ջարդէր, և Վէյլէր զօրավարին հետ, ո՛չ սակաւ պատասխանատու է սպանիացի ազգին խաբուելուն և այս աղէտալի փորձանքներու մատնուելուն համար։

Այո՛, խաբեցին խեղճ միամիտ սպանիացի ժողովուրդը։ Հաւատացուցին անոր թէ գլուխ կրնայ ելնել ամերիկեան ազգին պէս մեծ և հզօր ազգի մը հետ։ Սպանիական մամուլն ալ յանցաւոր է,— առ հայրենասիրութեան շատ բաներ լռելուն, կամ ժողովրդեան աչքը չբանալուն համար, եւ կամ ժողովրդին տկար կողմերը շոյելուն համար։ Բաւական կտրիճ պետական մարդիկ, բաւական ազատախոհ և անկախ հրապարակագիրներ չգտնուեցան Սպանիացիներուն մէջ որք ըսէին ազգին թէ «Ի՞նչ կ'ընենք կոր. ո՞ւր կ'երթանք կոր. ելլալիք ճամբայ չէ՛ այս. գլուխ չենք կրնար ելնել Ամերիկայի հետ. կարելի եղածին չափ աժան կերպով խրատախօս ըլլալու նայինք»։ Մե՞ղք որ խաբեցին այնպիսի ազգ մը որ Դսերվանդէսն արտադրած էր, որ Տոն Քիշօթ-ը գրած էր, ու կը կարծուէր թէ յանձնապաստանութեան, ինքնահաւանութեան և ցնորամտութեան կամ երազատեսութեան ախտէն արմատախիլ ըրած էր իր ազգին մէջէն։ Մե՛ղք։

Հիմակ, ի լրումն աղէտից, եղբայրասպան պատերազմ մը կ'սպառնայ խեղճ սպանիացի ազգին։ Քառորդ դար յառաջ լրագիր կարդացող ազգայինք կ'յիշեն թէ Բուրբոնեանց վերջին ապստամբութիւնն ո՛ր աստիճան աւերեց երկիրը, մինչեւ որ հանդուցեալ Ալֆոնսօ ԺԲ. պատանի Թագաւորն ի գահ բազմեցնել յաջողեցան տիրող արդի գերդաստանին կուսակից զօրավարք։ Այն ատենուան Տոն Քարլոսին որդին այն ատենուան Ալֆոնսօ ԺԲ.ի որդիին դէմ նոյն պայքարը նորոգել կ'սպառնայ, ինչպէս նշանները լիուլի կ'երեւին, եւ այս անգամ ալ աւելի իրաւունք ունենալ կ'կարծէ գրգռել միամիտ ժողովրդին զգացումները, մատնանիշ ընելով Հայրենեաց աղէտներն, որք իբր թէ Քրիստինէ Խնամակալ Թագուհիին կառավարութեան յոռի մատակարարութեան հետեւանքներն են եղեր, մինչ Ամերիկայի պատերազմին աղէտալի ելքին համար ո՛չ մէկ մասնաւոր անհատ պատասխանատու է այնքան որքան ազգային ամբողջութիւնն, դասկիճներն ու ժողովրդեան զանազան դասերն հաւաքաբար։ Անկեղծ հայրենասէրներ այս դառն ճգնաժամուն մէջ համդարտութեան յորդորներ կ'կարդան ազգին, որպէս զի Սպանիա ժամանակ ունենայ քիչ քիչ ինքզինք գտնելու։ Տեսնե՛նք լսելի պիտի ըլլա՞ն։ Վերջին լուրերն յուսալից չեն դժբախտաբար։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՔ

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ՌՈՒՍԻԱ.—Օր մը Պիզմարք, անգլեւռուս պատերազմի մը պատահականութեան վրայ խօսելով, արտաբերեց սա՛ հռչակաւոր խօսքը. «Վիշապաձուկին և փղին միջեւ մենամարտ մը պիտի ըլլայ։» Այս խօսքով, երկաթեայ վարչապետն անգլեւռուսական պատերազմի մը կարելիութեան չէր հաւատար, զի պատերազմի կռուանը կ'պակսէր երկու հակառակորդներուն միջեւ։ Ասկէ 20 տարի առաջ իրաւ կրնար ըլլալ, կ'ըսեն Ռուսք, բայց անկէ ի վեր դէպքերն յառաջ գացած են։ Ռուսիոյ եւ Անգլիոյ կացութիւնն, իրարու հանդէպ, հիմակ ա՛յնքան փոխուած է որ ընդհարումն, թէեւ երբեմն բնական անկարելութեամբ արգիլուած, այսօր կրնայ տեղի ունենալ։ Անտարակոյս Ռուսիա եւ Անգլիա չեն կրնար զիրար բզքտել Եւրոպիոյ մէջ։ Սեւաստաբոլի ժամանակն ալ անցած է, եւ Անգլիա չի կրնար Ֆրանսայէ օգնութիւն յուսալ։ Պալթիկի մէջ յարձակում մը լոկ նաւային ցոյցէ մ'անդին չի կրնար անցնիլ։ Սակայն Ասիոյ կողմը խնդիրը կ'տարբերի, զի հիմակ այդ երկու ազգերը գրեթէ իրարու դրացի եղած են Ջինու հիւսիսային նահանգներուն մէջ եւ Հնդկաստանի սահմանագլուխներուն վրայ։ Ծայրագոյն Արեւելքի մէջ Անգլիա դժուարաւ կրնայ գլուխ ելնել Ռուսիոյ հետ, եւ երբ անդրսիպերիական երկաթուղին աւարտի, Մոնկոլիոյ եւ Մանչուրիոյ մէջ պիտի տիրապետէ Ռուսիոյ առաւելակշռութիւնը։ Կը մնայ Հնդկաստան։ Այս 300 միլիոննոց երկիրն, որ 170 հազար Անգլիացիներու ձեռքն է, Մեծն-Բրիտանիոյ տկար կէտն է։ Ատենօք անանցանելի համարուած հեռաւորութիւններ անգլ. ստացուածքները կ'բաժնէին ռուսականէն, բայց հիմակ անոնց միջեւ Խցան-Պետութիւն մը—Աֆղանիստան— միայն կայ, որ չի կրնար արգիլել հսկաներուն բաղխումը։ Եւրոպացի պետական մարդիկ ոմանք քանիցս խորհած են թէ աշխարհիս մէջ անգլ. տիրապետութիւնը կործանելու լաւագոյն միջոցն է յարձակում մը Հնդկաստանի վրայ։ Մեծն-Պետրոս, Կատարինէ Բ., Նաբոլէոն եւ Աղէքսանդր Ա., և մինչեւ իսկ ռուս զօրավարներ, Չերնաեէֆ, 1854ին, Քրուլէֆ, 1855ին, և Սքոպելէֆ 1878ին այդ երազն ունեցած են. բայց այս յանդուգն խորհուրդներէն ոչ մին կրնար իրագործուիլ անհուն հեռաւորութեանց պատճառաւ։ Հիմա գործողութեան խարիսխը շատ մօտեցած է, գրեթէ Հերաթի դուռներուն առջեւ է, շնորհիւ անդրսիպերիական երկաթուղւոյն։ Անգլիացիք այդ քաղաքն հասնելու համար—որ Աֆղանիստանի բանալին է,—իրենց առջեւ ունին 6—700 քիլօմէդր հեռաւորութիւն մը, դժուարակոխ լեռներէ կազմուած։ Ռուս նշանաւոր զինուորական մատենագիր մը, Մ. Լըպէտէֆ, Աքշա-[illegible] Հնդկաստան խորագրով յոյժ շահեկան գործ մը հրատարակած է, որոյ մէջ ռազմագիտական տեսակէտով քննելէ յետոյ մօտակայ պատերազմի մը ծրագիրը, սա եզրակացութեան կուգայ թէ Անգլիոյ և Ռուսիոյ միջեւ բարեկամական համաձայնութիւն մը նախամեծար է քան պատերազմը։ Մ. Լըպէտէֆ՝ չի ծածկեր թէ Ռուսք կրնան տիրել Հնդկաստանի, բայց կ'կարծէ թէ այս երկրակալութիւն այնքան ջանք պիտի պահանջէ և այնքան դրամ պիտի արժէ, որ շատ սուղ գնուած պիտի ըլլայ, մանաւանդ որ Ռուսիա այդ երկրին պէտք չունի։ Ուստի աւելի փափաքելի է որ երկու պետութիւնք ի բաց թողլով հակառակութիւնը, ջանան համաձայնիլ։ Մ. Լըպէտէֆի կարծեօք ասիկա դժուար չէ։ Ռուսիոյ ուզածը ծովու վրայ ազատ ելք մ'է։ Ռուսիա անգլիացիներն հանդարտ տէր (?) պիտի թողու Հնդկաստանի, եթէ հաւանին հետեւեալ լուծման։ Ռուսիա Աֆղանիստանի և Պելուճիստանի թեւարկութիւնը պիտի ստանձնէ հողային գրաւմամբ կամ ոչ, հետեւեալ սահմանաց մէջ. արեւմուտքէն՝ Պարսկաստան, հիւսիսէն՝ Բէլաթ-Տարաթ Իսմայիլ Խանի գիծը. արեւելքէն՝ Ինդոս գետը, հարաւէն՝ ծովը։ Այս երկիրներուն մէջէն պիտի անցնի երկաթուղի մը, որ Հերաթի, Գանտահարի, Ճաքոպաթի և Քոթի ճամբով պիտի յանգի ի Քուրաչի։ Ի՛նչ պղտոր ծրագիր Մ. Լըպէտէֆի ուղեղին այս ծնունդը. բայց կարելի՞ բան է յուսալ որ Անգլիացիք դիւրաւ հաւանին անոր, գէթ հիմա, Մ. Չէմպըլէյնի պէս գաղթային նախարարի մը օրով. ասիկա վերջը պիտի գայ. հիմակուհիմա թող մարսեն Բորդ-Արթուրն և իւրացնեն անոր ներքնաշխարհը, կարգը միւսին կուգայ, գուցէ մինչեւ այն ատեն Անգլիոյ հանրային կարծիքն ալ վարժուի։

ՁԻՆԱՑԻՔ ԻԲՐ ԶԻՆՈՒՈՐ.—«Ժուռ» ծածկանուամբ մէկը Սդանտարտի մէջ հետեւեալ նամակը կ'հրատարակէ. «Ձեր թերթին մէջ կ'ծանուցանէք թէ Ջինացիք իբրեւ զինուոր մասնագէտներու կողմէ կրնան Հնդկաստանի Սիխերուն և Սուտանցիներուն կարգը դասուիլ։ Ներելի՞ է ինձ աւելցնել թէ Կորտոն զօրավար զոր տարիներ յառաջ կ'ճանչնայի, ըսաւ ինձ թէ մասնաւոր կրթութեամբ և մարզանքով, ու լաւ սպաներու տակ Ջինացիք աշխարհի ամէնէն լաւ զինուորներուն պէս կրնան ըլլալ, եւ կ'երթան ամէն տեղ և կ'ընեն ամէն բան ինչ որ հրամայեն իրենց սպաներն, և թէ ինք անգլիացի սպաներու հետ չի վարանիր բնաւ այդ կերպով մարզուած և կարգապահութեան վարժուած զինուորներու առաջնորդ ըլլալ ո և է եւրոպական բանակի դէմ քալելու համար։ Քանդոնէ մինչ Մեծ Պարիսպը գտնուող չինական ցեղերը մօտէն ճանչնալով, որովհետեւ քսան տարի իրենց մէջ բնակած եմ, կ'զարմանամ որ անգլիական կառավարութիւնը մինչեւ ցարդ անոնցմէ զօրաժողով ըրած չէ Հնդկաստանի համար։» Անգլիական կառավարութիւնն հիմա որոշած է Ուէյ-Հայ-Ուէյի պահնորդութեան համար տեղայիններ գործածել։

ԽԱՐԹՈՒՄԻ ՔՈԼԷԺԸ.—Լորտ Քիչնէր անցած Եշ. օր երկարօրէն բացատրութիւններ տուաւ Խարթումի մէջ հաստատուելիք Կորտոն Քոլէժի ծրագրին վրայ։ Այս առթիւ պատկառելի գումարում մ'եղած էր Լոնտոնի Քաղաքապետութեան մեծ սրահին մէջ։ Դուրսն ա՛յնքան մեծ էր ոգեւորութիւնն որ Լորտ Րօզպէրի մեծ դժուարութեամբ կրցաւ ամբոխը ճեղքել Եգիպտական ըսուած սրահն անցնելու համար։ Սէրտարն անգամ ստիպուած էր տարբեր ճամբով մը մուտ գործել քաղաքապետարանին մէջ, կ'նախագահէր Լորտ Քաղաքապետը։ Ներկայ էին Լոնտոնի առեւտրական և սեղանաւորական ընկերութեանց աւագ ներկայացուցիչներ։ Ազգային Դրամատան Եշ.ի նուիրական միթինկը մէկ կողմ ձգուած էր, որպէս զի դրամատան Տնօրէնն ալ ժամանակ ունենայ ներկայ գտնուելու։ Լորտ Քիչնէր պէտք չունեցաւ մանրամասնութեանց մտնելու, պարզելէ ետք իր ծրագրին բնոյթն որոյ գաղափարն ընտանի էր ամէնուն։ Լորտը պէտք ունէր միայն իր ձեռնարկութիւնն յանձնարարել Լոնտոնի քաղաքացիներու նպաստին եւ առատաձեռնութեան, և մանաւանդ սեղանաւորական Ընկերակցութեան օժանդակութիւնը խնդրել։ Իր հրաւէրին առաջին պատասխանն էր Լորտ Քաղաքապետին նամակն, որուն կցուած էր Քաղաքապետութեան կողմէ նպաստի երկար ցանկ մը։ Լորտ Րօզպէրի, որ վերջին ծայր բարեացակամ եւ խանդավառ սքանչացող մը կ'երեւի Սէրտարի մասին, իր նամակին մէջ սա՛ յիշատակելի խօսքերն ըսած էր. «Սէրտարն Եգիպտոս պիտի երթայ ամսոյս 7ին. երջանիկ վերադարձուցէք զինքը։» Ազգային Դրամատան Տնօրէնն ըսաւ թէ պահանջուած 100,000 անգլ. ոսկին Սէրտարին պէտքին համար ամենափոքր գումար մ'է, մեծաքանակ գումար մը չէ զոր կարենայ օգտակարապէս գործածել։ «Ըլլալիք գործը շատ մեծ է, եւ յուսալի է որ ամէն մարդ իր առատաձեռնութիւնը պիտի ցոյց տայ»։ Լորտ Րօզպէրի յայտարարեց թէ փոքրիկ հանգանակութիւններն ալ մեծ հանգանակութեանց պէս քաջալերութեան պէտք ունին, և թէ ժողովրդեան ամէն կարգերու համակրութիւնն ինքզինքն յայտնելու միջոց պիտի ունենայ այս կերպով։ Քաղաքապետութեան նպաստները սովորաբար ամէն դասակարգերու հանգանակութիւններէ կ'կազմուին, բայց վնաս մը չէ երբ ուրիշ ցանկեր բացուին երկրին մէջ։ Լորտ Րօզպէրի յայտարարեց նաեւ թէ Սէրտարն անձնապէս պիտի ստանձնէ Կորտոն Քոլէժի կազմակերպութիւնն, եւ երկրին վրայ ընտիր տպաւորութիւն պիտի գործէ այս պարագայ։ Արդէն Սէրտարն ուրիշի չպիտի յանձնէ այս գործ. իր սեփական գաղափարն է այն. իր սեպհական ժողովրդականութիւնն է որ ըստ ինքեան լաւ գաղափար մը վայրկենապէս ժողովրդական ըրաւ Անգլիոյ մէջ։ Սէրտարն ո՛չ միայն բանակի մը շարժումներն ուղղելուն մէջ, այլ նաեւ ներքին կազմակերպութեան եւ ելեւմուտքի գործերուն մէջ հաւասար վարպետ մը ցոյց տուաւ ինքզինքը։ «Տարակոյս չունինք որ, կ'ըսէ Թայմզ, Սէրտարն անձնապէս պիտի հսկէ նպաստներուն վրայ որ գրեթէ ամէնուրեք կ'հաւաքուին իր անձնական պատասխանատուութեան համար։ Սէրտարը խրատի պէտք չունի։ Արդէն յայտնի է ամէնուն թէ յանուն Կորտոնի բացուած Քոլէժ մը ի՛նչ պէտք է ըլլայ և ի՛նչ պէտք չէ ըլլայ։ Կորտոն պիտի չսիրէր ինչ որ որոշակի քրիստոնէական չէ և անգլիական շահերուն համաձայն չէ։ Տարակոյս չկայ որ Կորտոն պարզ հաւատքի տէր մարդ մ'էր, բայց միեւնոյն ատեն ողջամիտ եւ գործնական որոշումներու պատրաստակամ մարդ մ'էր։»

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱ.— Սպանեւամերիկեան պատերազմին տուած դասերուն վրայ հրատարակած կարգ մը յօդուածներէն վերջինով Տէյլի կ'ըսէ. «Փաշոտայի միջադէպն անգամ մ'ալ ցոյց տուաւ թէ մարտանաւերը կարեւոր գործիքներ են քաղաքականութեան դերին մէջ։ Մեծ կռիւ մը բռնկելու վտանգին մէջ էինք, որոյ մէջ մարտանաւերը պիտի կատարէին ամէնէն կարեւոր, թերեւս միակ դերը։» Տէյլի կ'յայտարարէ թէ թշնամութեանց սկսելուն պէս, Ֆրանսական գաղթավայրերը մեծապէս պիտի վտանգուին, որովհետեւ ծովային մեծ ճամբաներն Անգլիացւոց ձեռքը կը գտնուին։ Եթէ Ֆրանսա ծովահէնութեան դիմէ, ծովային նաւերը պարենաւորելու ահագին դժուարութիւններ կ'ծագին. այդ նաւեր կ'բռնուին, կը ջնջուին կամ վար կ'դրուին չէզոք ջուրերու մէջ։ Ասկէ զատ, Անգլիացիք իրենց ընդծովեայ հեռագրական պարաններուն միջոցաւ արթուն ակամբ կրնան հսկել Ֆրանսացւոց շարժումներուն վրայ։ Բայց վերջապէս Ֆրանսա եւս կրնայ մեծ վնաս հասցնել Անգլիոյ։ Վաճառականութեան մեծ ճամբաներուն գծին վրայ թշնամի յածանաւեր անթիւելի վնասներ կրնան հասցնել անոր վաճառականութեան։ Նաւողջէքներն ու ապահովագրական գիները սոսկալի կերպով պիտի աւելնան, եւ Անգլիա պիտի դադրի աշխարհի վաճառանոցն ըլլալէ։ Ֆրանսա պարտաւոր է իր գլխաւոր գաղթավայրերուն այնպիսի կազմակերպութիւն մը տալ որ անոնք մայր հայրենիքին վրայ չհնեն միշտ իրենց յոյսն, այլ կարող ըլլան ինքզինքնին պաշտպանելու։ Անգլիա դիւրաւ կրնայ պաշարել ֆրանսական գաղթականութիւնները, բայց պաշարումը չի նշանակեր թէ զանոնք կրնայ նուաճել։ Ատոր համար մեծ բանակի մը պէտք ունի։ Զոր օր. Անգլիա ինչպէս պիտի կրնայ նուաճել Հնդկաչինը կամ Մատակասքարը։ Եւրոպայի ջուրերուն մէջ Անգլիոյ ռազմագիտութիւնը պիտի ըլլայ բաց ծովու վրայ կռուելու հրաւիրել Ֆրանսական նաւատորմը։ Հետեւաբար ֆրանսացի հրամատարք, եթէ օգտակար գտնեն, բաց ծովու վրայ պիտի ելնեն։ Անգլիա չպիտի փորձէ պաշարել ֆրանսական ծովեզերքը, վասնզի այն ատեն պէտք պիտի ըլլայ կռուիլ ֆրանսական թորփիլանաւերուն դէմ։ Ֆրանսա պիտի հետեւի թէ՛ յարձակողական և թէ պաշտպանողական ռազմագիտութեան, ինչպէս Դոտլէպէն Սեւաստաբոլի առջեւ։ Վտանգաւոր է նաեւ Անգլիոյ համար փորձել փճացնել Ֆրանսայի զինուորական նաւահանգիստները—Սանդիակօ վկայ թո՛ղ ըլլայ։ Անգլիա բանակ չունի որ Ֆրանսայի մէջ փճացնէ, իբր դիմացինը Սպանիա չէ, ոչ ալ ինք Ամերիկա։ Եթէ Ֆրանսա զինակից ունենայ, ա՛լ այնուհետեւ յուսահատական կ'ըլլայ այս մասին Անգլիոյ գործը։ Ֆրանսական քաղաքականութիւնը պիտի ըլլայ խաղալիկ չըլլալ Անգլիոյ ձեռքն, և անոր չահել չտալ նաւային մեծ ճակատամարտ մը, որով կ'գոհանայ Անգլիոյ ախորժակը բազմադղորդ յաղթութեանց համար։ Անգլիա չի գոհանար երկարաձիգ և անօգուտ պատերազմով մը որուն մէջ պարզապէս ռմբակոծէ նաւահանգիստներ եւ գերի բռնէ այս կամ այն հեռաւոր ֆրանսական գաղթավայրը։ Անգլիոյ մէջ հասարակաց կարծիքը կ'պահանջէ որ պատերազմական տորմիղը նոր գրաւումներու և տիրապետութեան գործիք մ'ըլլայ։ Այս մասին Անգլիացիք կ'սխալին, վասնզի իրօք այդ մարտանաւք բաւական ամուր բերդերու ռմբակոծութեան ատեն անկարող են։» Տէյլի այսպէս կ'վերջացնէ. «Ֆրանսայի և Անգլիոյ միջեւ պատերազմ մը աղէտք է երկու երկիրներուն համար ալ։ Ոչ մին եւ ոչ միւսը կրնայ բան մը շահիլ, և պատճառած վնասներն անհաշուելի պիտի ըլլան։ Երկու հակառակորդներն ալ ուժաթափ պիտի ըլլան առանց յաջողելու տալ մին այն մեծ հարուածներէն, որք ո՛ և է ընդդիմութիւն անկարելի կ'ընեն։ Ուրեմն մեր գաղթային անհամաձայնութիւնները կարգադրենք այն արդարասէր ոգւով որ պէտք է արդէն միշտ գտնուի երկու մեծ ժողովուրդներու յարաբերութեանց վրայ, և ամէն բանէ վեր զգուշանալ չովէնութեան կամ ճինկոյութեան ծայրայեղութիւններէն որք կ'վտանգեն աշխարհի խաղաղութիւնը։»

ՔՈՒՊԱՅԻ ամերիկեան պահնորդները թիւը պիտի ըլլայ 30,000, Բորդօ-Ռիքոյի համար 7,000, իսկ Փիլիպպեանց համար 20,000։

ՇԼԷԶՎԻԿ-ՀՈԼՇԴԱՅՆԻ կուսակալ Ֆոն Քէլլէր լրագրի մը թղթակցին յայտարարեց թէ այդ գաւառէն Դանիացիներուն արտաքսումը պիտի շարունակուի. թէեւ արտաքսուածներէն շատերն անմեղ մարդիկ են որք երբեք մասնակցած չեն հակաբրուսիական շարժման։ Ֆոն Քէլլէր ըսաւ թէ ինք անձնապէս հրամայած էր այդ արտաքսումներն և թէ արտաքսուած երկրագործները, կիներն ու մանչերն անձնապէս յանցանք գործած չէին օրէնքի դէմ։ Զայս ընելով կ'ուզէ պատժել իրենց տէրերն որք բնաւ չեն ուզեր բրուսիացի գործածել իրենց աշխատութեանց մէջ։ Եթէ սակայն Ֆոն Քէլլէր շարունակէ իր արտաքսման քաղաքականութիւնը, դանիական շարժումը չպիտի դադրի, կ'հեռագրեն Թայմզի։ Փոխադարձ որոշումներ ալ Դանիոյ մէջ պիտի տրուին, և արդէն Քոբէնհակի առեւտրական տուներն սկսած են իրենց ապսպրանքները դադրեցնել Պերլինի տուներուն հետ։ Թէեւ Դանիա շատ մեծ բան մը չարտածեր ի Գերմանիա — դանիական արտադրութիւնները մեծ մասամբ յԱնգլիա կ'արտածուին— բայց ամէն տարի Գերմանիայէ կ'գնէ 10 միլիոն անգլիական ոսկւոյ արհեստական արտադրութիւններ։ Քոբէնհակցիք սկսած են գէշ աչքով նայիլ գերման ապրանքներու վրայ. և տնտեսական պատերազմին մէջ Դանիա չէ որ պիտի կորսնցնէ, այլ Գերմանիա։ Համպուրկի վաճառականք մտադիր են գերման կառավարութենէն խնդրել որ վերջ տրուի արտաքսումներու։

ԱՒՍՏՐԻԱԿԱՆ-ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ.— Վիեննա, 2 Դեկտ.—«Ժամ 6ին այս առաւօտ Վիեննացիք արթնցան զինուորական երաժշտախումբերու նուագածութեամբ, և փողոցները թափեցան նմանը չտեսնուած բազմութեամբ, դիտելու համար քաղաքին զարդարանքները։ Զինուորք իրենց զօրանոցներէն դուրս ելնելով գացին զինուորաց յատուկ եկեղեցին։ Խումբերուն առջեւէն կ'քալէին սպայք, որոց մեծ մասը կ'կրէր Յոբելեանի չքադրամները։ Կարճ ուղերձէ մը վերջ մէն մի զինուոր կ'ընդունէր իր պղնձէ չքադրամն, որոյ վրայ կ'երեւէր կայսեր պատկերը։ Միեւնոյն ատեն բարձրաստիճան սպայք կ'ստանային Յոբելեանի մասնաւոր տեսրակ մը։ Ամբողջ երկրին մէջ տեղի ունեցաւ չքադրամներու բաշխումը։ Բէչթյայի մէջ միայն 116,000 չքադրամի պէտք կար, եւ ամբողջ թիւն 3 միլիոնէ պակաս չէ։ Արարողութենէ ետք զինուորք ազատ թողուեցան իրենց չքադրամները կուրծքին վրայ դէս ու դէն պտտելու։ Հազարաւոր տղաք փողոցներուն մէջ կ'ցուցադրէին իրենց կուրծքէն կախուած չքադրամները, զորս անցած Յունիսին ընդունած էին կայս. Պալատին առջեւէն մանկական թափօր մը կազմելու առթիւ։ Ս. Ստեփաննոսի եկեղեցւոյն կողմը կ'դիմէին հանդիսատեսք։ Հոն էին արդէն արքեպիսկոպոսք, բոլոր Նախարարք, յետոյ միւս եկեղեցիներն ու մատուռները կ'երթային, եւ ամէնէն ետք քաղաքին մեծ հրապարակն որ չքեղապէս զարդարուած էր։ Հոն քաղաքապետ Մ. Լուէկըր ճառ մը խօսեցաւ շնորհակալ ըլլալով կայսեր Վիեննա քաղաքին բոլոր ըրածներուն համար։ Եկեղեցական պաշտամունքէն ետք հանդիսականք սրճարանները գացին կարդալու Յոբելեանին առթիւ տպագրուած ուղերձներն, որ ամբողջ հատորներ կ'լեցնեն։ Ամէնէն աւելի շատ ուղերձ կ'պարունակէր պաշտօնաթերթը, 4404, աննման թիւ մը։

Պատուանշան առնողներու ցանկն աւելի ժողովրդային է քան ազնուապետական։ Երկաթեայ Խաչի Ասպետ անուանեցան 341 հոգի։ Ֆրանց Եոզէֆ կարգին Ասպետ՝ 936 հոգի։ Արժանեաց Խաչեր տրուեցան 2,474 հոգիի, որք կ'վերաբերին ստորին դասակարգի պաշտօնատարներուն։ Արուեստից եւ Գիտութեանց Պատուոյ Շքադրամ տրուեցաւ նուագայարդար Մ. Անտոն Տվորաքի։ Գերմ. ազատական կուսակցութենէն Տր. Մէնկըր, որուն շնորհուած էր Ֆրանց-Եոզէֆ կայսեր աստիճանը, մերժեց զայն, իր քաղաքական հակառակորդ նախարարապետ Ֆոն Թունի յանձնարարութեամբ տրուած ըլլալուն համար։ Ցանկին մէջ կան նաեւ Երեսփ. Ժողովոյ 38 անդամներն և Ծերակոյտին 32 անդամները, զանազան Բարձրագոյն Վարժարաններուն 69 ուսուցիչներ, 13 նկարիչ և ճարտարապետ, 11 օրագրողներ և հեղինակներ և մէկ դերասան։ Ֆրանց Եոզէֆ կայսր Հապսպուրկի Տան ո՛ և է անդամէ աւելի երկար թագաւորած է, ի բաց առեալ Ֆրետերիք Դ. գերման թագաւորն, որ իբրեւ Հռոմէական կայսր Ֆրետերիք Գ. էր, և թագաւորեց 1440էն մինչեւ 1493։ Երբ Ֆրանց Եոզէֆ իր հօրեղբօր յաջորդելով ի գահ բարձրացաւ, Եւրոպայի այն ատենուան վեհապետներէն միայն Վիքդորիա Թագուհին դեռ կ'ապրի։ Պաշտօնավարող աւստրիացի բոլոր զինուորական կամ քաղաքային վարիչները մեռած են։ Հունգարիայէ դուրս միայն Աւստրիոյ մէջ Յոբելեանին առթիւ բարեգործական հաստատութեանց համար հաւաքուած դրամներուն գումարը կ'հասնի 30 միլիոն ֆիորինի, այսինքն երկուքուկէս միլիոն անգլ. ոսկւոյ։ Հանդիսատեսներու երկու անհուն շարքեր զիրար խաչաձեւ կտրելով կ'անցնէին. ահագին բազմութեան մէջ անկարելի էր գինով մը գտնել։ Վիեննայի պատմութեան մէջ առաջին անգամ ըլլալով այնքան առատութեամբ գործածուեցաւ ելեկտրական լոյսն, որ կ'ձեւացնէր պսակներ, սկզբնատառեր, զրահներու վերտեր, երբեմն այնքան խոշոր նշանաբաններով որ կ'ծածկէր տուն մը ճակատը։ Բայց ամէնէն աւելի աչքի զարնող պատկերն էր կանթեղներով լուսավառութիւնը պատուհանէ պատուհան, դստիկոնէ դստիկոն եւ նոր Վիեննայի մէջ գրեթէ բոլոր տուները չորս դստիկոն բարձր են։ Զինուորաց եկեղեցւոյն աշտարակներէն կ'ցուցադրուէին Պէնկալայի զանազան գոյներով լոյսեր։ Բոլոր հանրային շէնքերն նմանապէս Քաղաքապետարանը լուսաւորուած էին 72 հազար լապտերներով։

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ.— Այս օրերս Էկատերինոսլաւի նահանգական դատարանի մէջ ծիծաղելի և նոյն իսկ զարմանալի դէպք մը պատահեր է։ Դատին քննութեան ժամանակ, երբ դատաւորը պիտի հարցափորձէր յանցաւորը, տեսեր են որ անյայտացեր է։ Ի զուր փնտռտուք։ Չեն կարող ըլլար զայն գտնելու։ Դատը կ'յետաձգեն մինչեւ որ գտնեն։

—Յառաջիկայ տարի Յունվ. 1էն պիտի սկսի Սմրղանտ-Անտիժանի եւ Բեթրովսք-Պաքու երկաթուղիի գծերու երթեւեկը։

—Մոսքուայի մէջ հաստատուած է ընկերութիւն մը, ինթելիկէնտ դասակարգի կարօտութեան ժամանակ, օգնելու համար։ Նպատակն է արգիլել որ այդ դասակարգը ստորին միջոցներու դիմելու չստիպուի, անոնց գործ և ամէն տեսակ օգնութիւն ընծայելով։ Իսկապէս իտէալ ընկերութիւն որ ամէնուն ալ նախանձը կը շարժէ։

—Տփղիսի զինուորական-պատմական թանգարանի մէջ բացուեցաւ կոյրերու ի նպաստ նկարահանդէս մը, որու ներկայ էին կառավարչապետն և զանազան կրօնական և աշխարհական բարձր անձնաւորութիւններ։ Տփղիսի մէջ հիմա 10,000ի չափ կոյր կայ։ Նկարահանդէսն արտադրեց 6,000 րուպլիի չափ գումար մը։

—Տփղիսի մէջ բացուեցաւ կանանց համար հիմնուած աշխատասիրութեան տուն մը, որ հիմակուհիմայ կ'բաղկանայ 11 սենեակէ։ Այդ օրն 30 կին ընդունուեցան։

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ Ուրմիա քաղաքէն կ'գրեն ռուս թերթի մը թէ հոն աղքատութիւնը գագաթնակէտին հասեր է. հազարաւոր ընտանիքներ նոյն իսկ զուրկ են չոր հացէ։ Բարաւի գիւղին ուսուցիչն, հաց չկրնալով ստանալ ժողովրդէն և քանի մը օր անօթի մնալէ ետք հեռացեր է գիւղէն։ Գիւղացիք կ'ըսեն եղեր թէ. «Մեր երախաներն իսկ չենք կրնար կերակրել, ո՛ւր մնաց ուսուցիչը։» Ժողովրդի մեծ մասը սովէն չկոտրուելու և տեղական անկարգ տարրերէ չնեղուելու համար պատրաստուած են հաւատափոխ ըլլալու։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՅՍ ՕՐՈՒԱՆ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆՔ

Ա. կարգի Օսմանիէ պատուանշան տրուեցաւ Բ. Դրան իրաւագէտ խորհրդական Վսեմ. Նորատունկեան Գաբրիէլ էֆ.ի, Բ. կարգի Օսմանիէ՝ Բերայի ոստիկանական ժողովոյ նախագահ Մէհմէտ էֆ.ի, Բ. կարգի Մէճիտիէ՝ Նապլուսի կառավարիչ Րիւշտի փաշայի և Լիմնոսի կառավարիչ Նուրի էֆ.ի՝ Բ. կարգի Օսմանիէ՝ Գավալայի երեւելիներէն Մ. Ատոլֆ Տիքսի։

—Եաշի Օսմ. հիւպատոս անուանուեցաւ առեւտրական գործոց Դիւանին քարտուղար Սէատ պէյ։ Բաթրասի հիւպատոս անուանուեցաւ Եաշի նախորդ հիւպատոս Քեամիլ պէյ։ Գրակիւյէվաձի հիւպատոս անուանուեցաւ Վրանեայի հիւպատոս Գատրի պէյ։

—Իւլայի Բ. աստիճան տրուեցաւ մաքսային ժողովոյ անդամ Եուսիւֆ էֆէնտիզատէ Վասըֆ պէյի, Միւթէմայիզի աստիճան՝ Պոլսոյ Նախագատ Ատենին հարցաքննիչ դատաւոր Հիլմի պէյի։

Ֆէրիդութեան աստիճան տրուեցաւ կայս. պատուակալ թիկնապահ և զինուորական Քննիչ Յանձնաժողովոյ անդամ Շաքիր փաշայի, Գնդապետութեան աստիճան՝ կայս. Ի. զօրաբանակին կեդր. հիւանդանոցին բժիշկ հազարապետ Յարութիւն պէյի։

Շէֆգաթի պատուանշանի Բ. կարգը տրուեցաւ Վճարեկ Ատենի պատժական ճիւղին նախագահ Ճէլալ պէյի տիկնոջ, եւ Գավալայի երեւելիներէն Մ. Ատոլֆ Տիքսի տիկնոջ, և Գ. կարգը՝ Սկիւպի ռուս հիւպատոսին կնոջ՝ տիկին Մաշգոֆի։

ՄԻՐԱՃ ԿԷՃԷՍԻ տօնին առթիւ, յառաջիկայ Շբ. գիշեր, 26 րէճէպ, կայս. Իրատէի մը համաձայն, բոլոր մզկիթներու Մինարէները կանթեղներով պիտի լուսաւորուին։

ՕՍՄ. ԴՐՈՇՄՔ.— Օսմ. դրոշմներու կաղապարները ցարդ կա՛մ Եւրոպա կ'յանձնարարուէին և կա՛մ հոս կը պատրաստուէին մեծ ծախքերով։ Այսուհետեւ, կայս. Իրատէով, արքունի Փօղերանոցին մէջ պիտի պատրաստուին լուսանկարչական դրութեամբ, եւ ստէպ պիտի փոխուին։ Զինուորական վարժարանին լուսանկարչութեան ուսուցիչ Րիֆաթ պէյի յանձնուեցաւ կաղապարները պատրաստելու պաշտօնը։

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԵԱՑ ընկերութեան և Միացման Գիծերու ընկերութեան միջեւ բանակցութիւնք կը կատարուին Սէրքէճի - Տէտէաղաճի գիծը՝ Սելանիկ - Մանաստիր - Սկիւպի գծին հետ միացնելու համար։

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ.— Գարահիսարը Շարգիյէ հեռագիր մը կ'ծանուցանէ թէ նախընթաց օրն երկրաշարժի երկու ցնցում զգացուեր են, մին սաստիկ և միւսը թեթեւ, բայց որ և է վնաս չէ պատահեր։

ՌՈՒՄԱՆԱԿԱՆ դեսպան Մ. Ճուվարա երէկ Այա-Սոֆիայի մզկիթն այցելեց։

[illegible]

ԱԶԳԱՅԻՆ ՔՐՈՆԻԿ

Երէկ առաւօտ, Բերա, Ս. Պատրիարք Հօր այցելութեան եկաւ Պուլկարաց Եկզարքը։

—Երէկ Ս. Պատրիարք Հայրն այցելութիւն տուաւ Բարձր. Սպարապետին և Ելմտական նախարարին։

—Վարագայ խղճամիտ Հոգաբարձութիւնն որբերուն ձրի հաց չկերցնելու նպատակաւ կարողութենէ աւելի հողային աշխատութեան ենթարկեր է զանոնք, այնպէս որ որբերէն ոմանք մէջքի թուլութեան մատներ են։ Այս պատճառաւ, կ'ըսէ մեր Վանայ թղթակից, մի քանին խօսք մէկ ընելով, փախեր հեռացեր են Վանքէն։ Իրա՞ւ է։ Եթէ իրաւ է, ուրեմն այն որբեր ուրիշ տեղ ուտելիք հաց ու տաքնալիք պատսպարան մը գտեր են արդէն՝ այս ձմեռնամուտին։ Անկէ նէն խեղճերն ուրեմն անոնք չեն։ Փախչելով, տղայութիւն ալ ըրած կըրնան ըլլալ, և հաւանօրէն զղջացած ըլլան արդէն։ Բայց ասիկա պատճառ մը չէ որ նոյն իսկ Ազգին որբերը տարապայման աշխատութեան դատապարտուին՝ կտոր մը հացին փոխարէն որ կ'տրուի իրենց։

—Վանէ մեզ գրուած մասնաւոր նամակի մը մէջ կ'կարդանք.— «Ես ալ կ'փութամ խնդակցիլ ձեզ՝ Հայաթերթիդ Գ. Տարեմուտին առթիւ, և այս առթիւ այնպիսի բան մը կ'ուզեմ իմացնել որ կ'յուսամ թէ քիչ չատ քաջալեր մը պիտի ըլլայ ձեզ. այն է՝ Վանայ մէջ ամենէն շատ կարդացուած թերթը Բիւզանդիոն է։ Այս տեղ կուգան 1 Փունջ, 2 Ճերէտ, 2 Արեւ. Մասիս, 2 Բիւրակն, 3 Արեւելք, 8 մեծ եւ նոյնչափ փոքր Ավետաբեր, եւ 19 Բիւզանդիոն։ Երզրումէ անցած պահուս, հոն ալ ստուգեցի որ վաթսունի չափ ազգայինք Բիւզանդիոն բերել կուտան, և ըսին ինձ թէ երբեք հայ թերթ մը այսքան ընթերցող ունեցած չէր Էրզրումի մէջ, ի բաց առեալ՝ կարճ միջոց մը՝ 10 փարայի օրաթերթ մը, այն ալ՝ տնտեսական աւելի նպաստաւոր հանգամանքներու մէջ։ Այս կողմեր, Տրապիզոնէն սադին, իրօք մեծ է Հայաթերթիդ վայելած վարկն ու համարումն, և անշուշտ աւելի մեծ կ'ըլլար, եթէ առեւտրական, երկրագործական, տնտեսական հանգամանքներն աւելի չտկուէին։»

—Էջմիածնէ վերջին թղթաբերով մեզ գրուած մասնաւոր նամակի մը մէջ հետեւեալ լուրը կ'կարդանք, բայց առ այժմ բան մը չենք հասկնար որոշ, և կ'սպասենք խոստացուած մանրամասնութիւններուն.—

«Ամուսնալուծման համար Էջմիածնի [illegible]

[illegible]

ԱՅՍ ՍԻՒՐ ԹՂԹԱԲԵՐ

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԷ եկած լուրեր կ'ծանուցանեն թէ Ֆաքիր Մոլլան Պանտայ քաշուեր է։ Անգլիացիք զանազան կողմեր խուզարկութիւններ կ'ընեն։ Գացին մինչեւ Սէօղալիպապա կիրճն, որ կ'գտնուի Նէքճու հովտին ճամբուն վրայ։ Ընդհանուր կարծիքն այն է թէ Մոլլան Շէրճալամ գետէն վեց մղոն հեռի գացեր է իր մարդերով։ Այս պատճառաւ Մալաքանդի կողմերը նոր զօրք ղրկելու համար Անգլիացւոց պատրաստութեանց հարկ պիտի չմնայ, քանի որ լուր ելեր է թէ Մոլլային հետեւորդները դասալիք եղած են։ Կ'մնայ միայն տեսնել թէ Տիրի Նաւապը պիտի կրնա՞յ Մոլլային ետեւն անցնիլ։

ԳԵՐՄԱՆ ԿԱՅՍՐՆ ՈՒ ԿԱՅՍՐՈՒՀԻՆ ՇԲ. օր այցելեցին Պերլինի Հոհէնձոլլըրն մուզէոնը, տեսնելու համար իրենց արեւելեան ուղեւորութեան բազմաթիւ յիշատակները, զորս Կայսրն աւելցուց իր գանձերուն վրայ։ Ասոնցմէ ամենէն կարեւորն է, կ'ըսէ Պերլինի Սդանտարտի թղթակիցն, Երուսաղէմի Խօմէրի մզկիթին սատափեայ կաղապարը, զոր Երուսաղէմի խալամ հասարակութիւնը նուիրեց Կայսեր, նաև ճոխաքանդակ ալպոմ մը Ս. Տեղեաց տեսարաններուն, գրքակալ մը և աստուածաշունչ մը զոր Երուսաղէմի բողոքական մատուցին, եւ նոյն քաղաքին Հրէից կողմէ ձօնուած եբրայեցերէն ուղերձ մը։

ՖՐԱՆՑ ԵՈՋԷՖ կայսր Էլիզապէթ Պատուանշանին Ա. կարգը նուիրեց մարդասէր Պառոնուհի Հիրշին, որ Աւստրիոյ մէջ իր բարեգործութեանց վրայ աւելցուց նաեւ մէկուկէս միլիոն Ֆիորինի նուէր մը, Աւստրիոյ աղքատիկ արհեստաւորներուն և առեւտուրի մարդոց ապաստանարան մը հիմնելու համար։

ՍԻՄՊԼՈՆԻ փապուղիին օրհնութեան արարողութիւնը կատարուեցաւ ի Պրիկ, Վալէ նահանգին մէջ (Զուիցերիա)։

ՃԻՊՐԱԼԴԱՐԻ անգլիական նաւաբաժինն Անգլիա վերադարձաւ,

ՆԻՍԻ մէջ այս շաբթու կ'գումարուի բոլոր եւրոպական երկաթուղեաց ներկայացուցիչներուն համաժողովը, քննելու բոլոր ժամանակացոյցներն եւ միջազգային հաղորդակցութեանց նոր դիւրութիւններ ընծայելու։

ԲՐՈՒՍԻԱ այս տարւոյ սկիզբն ունէր 32 միլիոն 889 հազար 616 բնակիչ։ Այրերուն թիւը 570 հազար աւելի է էգերուն վրայ։

ՎԼԱՏԻՄԻՐ ռուսական շոգենաւն Օտեսայէ վեց հարիւր զինուոր տարաւ Ծայրագոյն Արեւելք, Ամուր գաւառին համար։ Նոյն շոգենաւ Մանչուրիոյ երկաթուղւոյն համար կ'տանի 132 հազար բուտ երկաթ։ Մէրվ-Քուշք ճիւղին բացումը պիտի կատարուի ամսոյս 16ին Ասքապատի մէջ։

ԼԵՒՈՆ ԿԻՒՐՃԵԱՆ
ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏ - ԵՐԿՐԱՉԱՓ

Որ Համայ Արքայական Գեղարուեստից Դպրոցէն և Երկրաչափական Համալսարանէն վկայականներ ունի և Եւրոպա մեծագոյն շինութեանց մէջ շինութիւններ շինած է։

Կ'ստանձնէ բացառիկ պայմաններով ամէն տեսակ շէնքերու կառուցման, նորոգման, յարկերու յաւելման և ի մասնաւորի աշխարհի վերածման որ և է գործ։ Պատրաստ է թղթակցութեամբ գաւառացւոց տալ իր արուեստին վերաբերեալ ամէն տեղեկութիւն և ղրկել իրենց միանգամայն պէտք եղած յատակագծեր։ Դիմել Ղալաթիա, Կէօմրիւք փողոց, Չէչէեան խան թիւ 19։ 12—7

ՀԵՌԱԳՐԵՐ

ԲԱՐԻԶ, 7 Դեկտ.—Ռատիքալ վերապահութեամբ կ'ծանուցանէ թէ վճռաբեկ Ատենի կատարած քննութենէն երեւան կ'ելնէ թէ պատերազմական նախարարութեան ծածուկ վաւերագրերն օտարին յանձնող մատնիչն էր անձնասպան Հանրի գնդապետ, որ օտարէն դրամ կ'ընդունէր Էսթէրհազիի միջոցաւ։ Ծանօթ ցուցակը գրած էր Էսթէրհազի, Հանրիի կողմէ տուն տրուելով իրեն։

ԼՈՆՏՈՆ.—Լորտ Քիչնէր Գահիրէ ուղեւորեցաւ։

ՊԷՔԻՆ.—Բէքինի Ֆրանս. դեսպանը վերջնագիր մը տուաւ արտաքին գործոց նախարարին, յայտարարող թէ Ֆրանս. զօրքերը սահմանագլուխն անցնելու հրաման պիտի ընդունին, եթէ Զի-Զուանի մէջ ապստամբներէն գերի բռնուած Ֆրանսացի միսիոնարն 10 օրուան մէջ ազատ չարձակուի։

ԲԱՐԻԶ, 8 Դեկտ.— Վճռաբեկ Ատենի Նախագահ Մ. Լէօվ քննեց պատերազմական Նախարար Մ. Ֆրէսինէի յանձնած ծածուկ թղթածրարը։ Վճռաբեկ Ատեանը գալ շաբթու պիտի լսէ Զօր. Պուատէֆռի վկայութիւնը։

ՄԱՏՐԻՏ.—Սպանիոյ կառավարութիւնը Խորհրդարանին հաւանութիւնն ստանալէ առաջ պիտի չկրնայ որեւէ որոշում տալ Քուպայի եւ Փիլիպպեանց պարագներուն կարգադրման մասին։

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐ

ԲԱՐԻԶ, 8 Դեկտ.— Վճռաբեկ ատենին եղեռնադատ ճիւղը Պիքառի խնդրոյն վրայ ըստ կանոնի խորհրդածելով, որոշեց որ Պիքառի թղթածրարն իրեն յանձնուի և յետաձգուի զինուորական դատն որ Դեկտ. 12ին տեղի պիտի ունենար։

ԲԱՐԻԶ, 8 Դեկտ.— Ծերակոյտն այսօր 51ի դէմ 152 ձայնով ընդունեց Մ. Վալտէք-Ռուսոյի առաջարկն, որ եղեռնային դատավարութեան 445րդ յօդուածին փոփոխութիւն մը կ'պահանջէ, որպէս զի վճռաբեկ ատեան կարենայ յետաձգել ամէն դատ որ կարող է վերաքննութեան մը արգելք ըլլալ։

—Մ. Հանրի Լավտան Ֆրանսական Ակադեմիայի անդամ ընտրուեցաւ չորրորդ քուէարկութեան ատեն։

ԹԱՄԱԹԱՎ, 8 Դեկտ.— (Մատակասքար) ժանտախտի արկածներ զգալապէս աւելցան։

ԲԷՇԹԱ.— Մ. Պանֆիի յայտարարութեանց հակառակ, նախարարական տագնապ մ'անխուսափելի է։

ԲԱՐԻԶ.— Հրէից կեդրոնական կրօնական ժողովը Մ. Տիւբիւիի յայտնեց իր վախն Ալճէրիի Հրէից արդի վիճակին վրայ։ Մ. Տիւբիւի ըսաւ թէ Ֆրանս. կառավարութիւնն և Ալճէրիոյ կուսակալն հաստատապէս որոշած են ապահովել Ալճէրիացի ամէն քաղաքացւոց ինչքն և կեանքն, առանց կրօնի ո և է զանազանութեան։

ՔՐԻՍՏԻԱՆԻԱ.— Երկրաշարժ մը փլաւ Սանտպաքէն դղեակը։ Ութ հոգի մեռան և շատեր վիրաւորուեցան։

ԱԼՃԷՐ.— Ֆրանսական շոգենաւ մը Պոնի մօտերն ընկղմեցաւ։ 11 հոգի խղդուեցան։

ՔԷՕԼՆ.—Ռայխսդակին մէջ կաթոլիկ կուսակցութիւնը դարձեալ պիտի առաջարկէ ետ առնել ճիզուիթներու ազատութիւնը սեղմող օրէնքը։

ՏՔԴ. Թ. ՉԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆ
ՄԱՆԿԱԲԱՐՁ-ԿՆԱԽՏԱԲՈՅԺ, ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՋՂԱՅԻՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Որ իր երկար փորձառութեամբ ծանօթ է, մի քանի տարիէ ի վեր ուսումնասիրութիւններ կատարելէ զկնի ի Բարիզ, դարձած է մայրաքաղաքս, հաստատելով իր բնակութիւնը ԲԵՐԱ ՄԷՔԹԷՊ-ՊԱՅՐԱՄ Փողոց, Թիւ 29, ուր ամէն օր կէս օրէ վերջ հիւանդ կ'ընդունի։ Մասնաւորապէս կ'դարմանէ կնոջական և ջղային ամէն հիւանդութիւններ։ ԵՇ. նոյն ժամուն ձրի կը դարմանէ կարօտեալները։ ԷԼԵՔՏՐԱԲՈՒԺՈՒՄ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿՆԵՐՈՎԸ, ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՔՆՆՈՒԹԻՒՆ ՌԷՕՆԹԿԷՆԵԱՆ ՄԵՔԵՆԱՅՈՎ։ 27—20

ՏՔԴ. Կ. ԱԹԱՆԱՍԵԱՆ որ 15 տարիէ ի վեր, իբր բժիշկ, վիրաբոյժ մանկաբարձ, յաջողակութեամբը գոհ ըրած էր հասարակութիւնը. վերջերս ուղեւորութիւն մ'ըրաւ Եւրոպա, մօտէն ուսումնասիրելու արդի վիրաբուժական գործողութեանց վերջին կատարելագործութիւնքը, գլխաւոր բժշկական կեդրոններուն՝ Էտինպուրկի, Լոնտոնի, Բարիզի եւ Վիեննայի հիւանդանոցներուն մէջ տարիէ մը աւելի էն նշանաւոր վիրաբոյժներուն կատարած գործողութիւնները մօտէն ուսումնասիրած է. մանաւանդ ԿԱՆԱՆՑ ներքին գործարաններու ամէն գործողութիւնները (լաբարօթօմի) և պէտք եղած գործիքներն հոգալով վերադարձած է իր բնակավայրն ԻԶՄԻՏ։ Պատիւ ունի ծանուցանել թէ պատրաստ է դարմանել ամէն հիւանդներ և կատարել ամէն տեսակ վիրաբուժական գործողութիւն մարմնոյն որ և է մասին վրայ։ Կ'տեղաւորէ կոտրած և խախտած ոսկորներն նորագոյն կերպերով։ Մասնաւորապէս կ'դարմանէ կանանց հիւանդութիւններն էն կատարելագործեալ մեթոտներով։ Ամէն Ուրբաթ յէտ կ'դարմանէ աղքատաց ԱԿԱՆՋԻ, ՔԹԻ և ԿՈԿՈՐԴԻ հիւանդութիւններն եւ վիրաբուժական գործողութիւն կ'կատարէ։ 3—3

ՍԵՂԱՆԱՒՈՐԱԿԱՆ

ՍԱԿԱՐԱՆ ՂԱԼԱԹԻՈՅ

ՓԱԿՈՒՄ

Օսմ. Քոնս. Սէրի Դ.	Օ. Ո.	25	05
Ամէնէն բարձր գին	»	25	06
Ամէնէն վար գին	»	25	03½
Ռումէլիի Երկաթուղի	Ֆր.	111	⅜
Ամէնէն բարձր գին	»	111	⅞
Ամէնէն վար գին	»	111	¼

ԲԱՑՈՒՄ 27 Նոյմ.

Օսմ. Քոնս. Սէրի Դ.	Օ. Ո.	25	08
Ռումէլիի Երկաթուղի	Ֆր.	111	½
Օսմանիյէ	»	—	—
Րէժի	Օ. Ո.	—	—
Օսմ. Կայս. Պանքա	Ֆր.	—	—
Քուէտի Ժէնէրալ Օթթ.մ.	Օ. Ո	9	25
Երկրագործական Պանքա	»	8	30
Սօս. Օթ. Շանժ է Վալ.	Ա. Ո.	3	06
Օսմ. Ապահովագր. Ընկ.	Օ. Ո	4	04
Թրամուէյ բաժնեթ.	Ղրշ.	750	—
» ժուիսանս	»	250	—
» պարտաթ.	»	490	—
Տէրքոսի Ջուրի Ընկ.	»	237	50
Քարափ Կ. Պոլսոյ	»	498	—

ՍԹԻԼԱՆՑ

Քոնսոլիտէ մէկ օրուան	Օ. Ո.	—	80
» ութ օրուան	»	2	25

Ռումէլի Երկթղ. »	Ֆր.	—	—
» մէկ ամսուան »		—	—

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ

20 Ֆրանքնոց	Ղրշ.	87	21
Անգլիական ոսկի	»	110	11
Բօլ Էմբէրիալ	»	90	15
Քրիմից	»	51	05
Մէճիտիէ արծաթ	»	108	02
Մէթալիք	»	96	20
Ռուպլ թղթադրամ	Օ. Ո.	8	55

ՓՈԽԱՆԱԿԱԳԻՐ

Լոնտոն 3 ամիս	Ղրշ.	109	22
Բարիզ 3 »	Ֆր.	23	06¼
Ֆիորին մանտա	»	10	93¾

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՍԱԿԱՐԱՆՔ

ԼՈՆՏՈՆ, 8 Դեկտ.

Օսմ. Քոնս. Սէրի Բ.	Ա. Ո.	47	75
» » » Գ.	»	27	—
» » » Դ. բաց.	»	22	63
» » » Դ. գոց.	»	22	75
Փոխառութիւն Գասապա	»	82	50
» Օսմ. 3½ %	»	100	—
Օսմ. Կայս. Պանքա	»	12	18
Այտընի երկաթուղի	»	11	50
Եգիպտական միացեալ	»	106	25
Անգլ. Քոնսոլիտէ	»	110	63
Հելլենական 5 %	»	41	50
Մօնօբօլ Հելլենական 4 %	»	47	—
Ռանթ » 4 %	»	33	50
Պուլկ. Փոխառ. 6 % 1888	»	97	—
» Նոր » 6 % 1892	»	97	—
Փոխան. Բարիզի վրայ	»	25	53¾
Դրամազեղչ	»	4	—

ՊԵՐԼԻՆ, 8 Դեկտ.

Օսմ. փոխառութիւն 1888	մարք	98	25
Ռումէլիի Երկաթուղի	»	112	10
Անատ. Երկ. պարտաթուղթ	»	97	40
Փոխ. Լոնտոնի վրայ 3 ամս.	»	20	25

ԲԱՐԻԶ, 8 Դեկտ.

Օսմ. Քոնս. Սէրի Դ. բաց.	Ղրշ.	22	95
» » » Դ. գոց.	»	23	—
» » » Բ.	»	48	50
» » » Գ.	»	27	30
Օսմանիյէ	»	401	—
Ռումէլիի Երկաթուղի	Ֆր.	113	50
Օսմ. Ռէժի	»	281	—
Օսմ. Կայս. Պանքա	»	557	—
Ֆրանս. Ռանթ 3 %	»	102	82
Քռէտի Լիօնէ	»	865	—
Պանք տը Բառի	»	948	—
Սուէզի բաժնեթուղթ	»	3665	—
Իտալական Ռանթ	»	95	50
Սպանիական արտաքին	Ա. Ո.	42	—
Չէք Լոնտոնի վրայ	»	25	31½
Դրամազեղչ	»	3	—

ՎԻԵՆՆԱ, 8 Դեկտ.

Փոխան. Բարիզի վրայ	Ֆիօր.	—	—
» Լոնտոնի վրայ	»	—	—
Ռումէլիի Երկաթուղի	»	—	—
Օսմ. Ռէժի	»	—	—

ՏՔԴ. ՃԷԼԱԼԵԱՆ

Մասնագէտ ներքին, ճննդաբերական և մորթային հիւանդութեանց.—Բերա, Մեծ Փողոցի ուղղութեան վրայ, Միսք փողոց, Թիւ 4, ուր ամէն օր հիւանդ կ'ընդունի։ 30—15

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ
ՏՔԴ. Գ. ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆ

Ցանձն կ'առնու ակռայի վիրաբուժական և արհեստական ամէն տեսակ գործողութիւնք, ըստ առողջապահական նոր դրութեան։ Թմրեցուցիչ դեղերով առանց ցաւի ատամնահանութիւն. աղքատաց համար ձրի։ Բաց ի կիրակիէ ԱՄԷՆ ՕՐ 11—6 [ե.] կ'ընդունի իրեն դիմողները։ Բերա, Մեծ Փողոց, Կալաթա-Սերայի դիմաց, Թիւ 200։ 70—56

ԿԵՂԾԵՐՆ ԵԼԱ՛Ծ ԵՆ

Մէրճանոֆ վաճառատան ռուս. լաստիկներուն գտած ընդունելութիւնն ծանօթ է։ Ժողովրդեան վնասէն շահուողներ կեղծէն օգտուելու դիտումով, ռուսական լաստիկ կալօշներու կեղծը շինել տուած են, որք իսկականին նման ռուսերէն գիր, մարգա և թուական կը կրեն, և կեղծ ըլլալը զանազանել դժուար է։ Նկատելով որ մեր յաճախորդներն խաբուելով փտուն լաստիկներ կ'գնեն եւ դրամնին պարապը վատնած կ'ըլլան, բուն ռուս. լաստիկ գնել փափաքողներու դիւրութեան համար, անոնց մարքաները դրինք աստ։ Ամէն լաստիկ պէտք է ասոնց յար և նման նշաններ կրէ ճշգիւ, այն է՝ երկու ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԱՐԾԻՒ, ԵՌԱՆԿԻՒՆ ՄԱՐՔԱ ՄԸ 1860 ԹՈՒԱԿԱՆՈՎ, իսկ կեղծերէն ոմանք թէեւ ռուսական արծիւ կ'կրեն, բայց մարքանին կլոր է և թուականը 1888, և ոմանք ալ արծիւ չունին և եռագոյն մարքա կ'կրեն։

Ռուս. լաստիկներու ներկայացուցիչ
Մ. Ժ. ՄԷՐՃԱՆՈՖ

Կ. Պոլիս Պահճէ-Գաբու Մէյտանճըգ փողոց Թիւ 54—56։ 15—12

ՀՐԴԵՀԻ ԵՒ ԿԵՆԱՑ ԴԷՄ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՐԹԸ ՊՐԻԹԻՇ ԷՆՏ ՄԵՐՔԸՆԹԱՅԼ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000 000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 13,558 989
ՀԱՍՈՅԹ 1897 ՏԱՐՒՈՅ 2,927,988

ՆՈՐԹՀԸՐՆ ԷՇՈՒՐԸՆՍ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000,000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 5,125,558
ՀԱՍՈՅԹ 1897 ՏԱՐՒՈՅ 1,095,873

Ընկերութիւնք երենց Կ. Պոլսոյ Միացեալ Գործակալութեան միջոցաւ կ'ստանձնեն ամէն կարգի ապահովագրութիւններ ընդդէմ Հրդեհի], աւելի օգտակար եւ աւելի դիւրագնի առկերով քան ուրիշ ամէն ընկերութեանց սակերը, բաղդատաբար այն յաջորձակ ապահովութեան զոր կ'ընծայեն իրենց դրամագլխոց մեծութեամբ եւ իրենց պահեստի մթերեալ գումարներուն առատութեամբ։—Նաեւ երբ աղէտցոյց իրենց հաստատութեան, միայն Հրդեհի ճիւղին համար մինչեւ ցարդ տուժած փոխանի 31 000,000 Անգլ. Ոսկին կ'անցնի։

ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

«ՄԱՐԻԹԱՅՄ»

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 500,000		ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ Անգլ. Ոսկի 110,000

Ընկերութիւնը կ'ապահովագրէ շոգենաւաց եւ առագաստանաւաց մէջի ապրանքներն եւ դրամածրարները խիստ օգտակար պայմանաւ։ Գնոց եւ այլոց վրայ տեղեկութիւն առնուլ ուզողք կը հրաւիրուին դիմել Ղալաթիա Մէհմէտ Ալի փաշա խան գետնայարկ Թիւ 21 եւ 22 կր. սենեակներն, առ ԳԱՌՆԻԿ Ց. ՍԵՐՈԲԵԱՆ Գործակալ Կ. Պոլսոյ վերոյիշեալ երեք Ընկերութեանց։

ՍԻՆԿԷՐ

ՀԱՅԹԱՅԹԻՉ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՊԱԼԱՏԱՆ

Ժ. ՆԱՅՏԼԻՆԿԷՐ

Սինկէրի կարի մեքենաները զուտ անգլ. պղպղատեալ ամբողջութեամբ այնքան գնահատուած են որ աշխարհիս ամէն կողմը տարածուած են, եւ բոլոր ընտանիքները, դերձակներն ու կօշկակարներն լոկ Սինկէրի մեքենայ սկսած են գործածել. Սինկէրի Ընկերութիւնն ցարդ 400 է աւելի պատուոյ վկայական եւ շքադրամ ստացած է բոլոր ցուցահանդէսներու մէջ։

Արեւելքի մէջ Սինկէրի մեքենաներուն միակ Ներկայացուցիչն է Մ. Ժ. Նայտլինկէր. որ բովանդակ Թուրքիոյ մէջ մասնաճիւղեր հաստատած է։

Սինկէրի մեքենաները կ'վաճառուին՝ Բերա, Շիշանէ Համամ, Ղալաթա Սէրայի դիմաց։
Ղալաթա) Սինկէր Խան, Թիւնէլին եանե.
) Թրամվայի կայարանին դիմաց.
Ստամպօլ) Սուլթան Համամ Թիւ 2.
) Սուլթան Պայազիտ Թրամվէյի Սթասիոնին դիմաց Թիւ 13.
Կնոջերէն զգուշանալու համար վերինշանին ուշադրութիւն ընելու է։

DRAGÉES
DE FER RABUTEAU
ՌԱԲՈՒԹՕԻ ԵՐԿԱԹԱԽԱՌՆ ՇԱՔԱՐԱՀԱՏՆԵՐ

Երկաթախառն դեղերու ամէնէն գերագոյնն է.
Կ'բժշկէ
ԱՆԱՐԻՒՆՈՒԹԻՒՆԸ, ՏԺԳՈՒՆՈՒԹԻՒՆԸ, ԱՆԿԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆԸ, ԱՐԵԱՆ ՏԿԱՐՈՒԹԻՒՆՆ ու ՏՂԱՅՈՑ եւ ԿԱՆԱՆՑ ՆԻՀԱՐՈՒԹԻՒՆԸ։

SIROP D'AUBERGIER
ՕՊԷՐԺԻԷԻ ՕՇԱՐԱԿ

Կ'բուժէ.
ՀԱԶԸ, ՀԱՐԲՈՒԽԸ, ԻՋՈՒԱԾՔԸ եւ ՊՐՕՆՇԻԴՆ։ Տղայոց համար մասնաւորապէս անմխալելի դեղ մ'է։

SANTAL CLIN
ՍԱՆԹԱԼ ՔԼԷՆ

Կ'բուժէ.
ՀԻՆ եւ ՆՈՐ ՋԵՐՄԱՄԻՋՈՒԹԻՒՆՆ ու ՀՈՍՈՒՄ Ները։
Սանթալ Քլէնի ճշմարիտ գորտիկները փնտռեցէք.
Օրական 8—12 հատ կ'առնուի։

LIQUEUR LA VILLE
ԼԱՎԻԼԻ ԸՄՊԵԼԻ

ՅՕԴԱՑԱՒԻ եւ ՅՕԴԱՅԻՆ ԿԱԹՈՒԱԾԻ համար փորձուած միակ դարման։

Այս դեղերը կ'ծախուին Թուրքիոյ ընդհանուր դեղարաններուն մէջ։

ԻՆՊԱՍՏ ԻՍԼԱՄ ՎԱՐԺԱՐԱՆԱՑ

ՍԻԿԱՌԻ ԸՆՏԻՐ ԹՈՒՂԹ

Հասարակութեան կ'թողունք փորձով գնահատել այն սիկառի թղթին ազնուութիւնը։ Կրթական նախարարութեան եւ Հանրօգուտ շինութեանց նախարարութեան արտօնութեամբ հրապարակ հանուած այս թուղթին հասոյթը, Կրթական Նախարարութեան անմիջական հսկողութեան տակ, յատկացած է իսլամ վարժարանաց։ Կ. Պոլսէն, Հիւսնի պէյ եւ Ընկ.եան գործարանէն եւ Մթերանոցէն պէտք զրկուի ամէն տեղ այս թուղթն։ Օտար երկիրներէ բերուած այն թուղթերն, որոց վրայ «Իսլամ Վարժարանաց օգտին յատուկ է» խօսքը գրուած եւ մեր գործարանին նշանը գրոշմուած չըլլան, կեղծ պիտի նկատուին եւ մաքսային վարչութեանց ու տեղական իշխանութեանց կողմէ պիտի գրաւուին։ Կեղծողներն ալ պատասխանատու պիտի բռնուին օրինաց առջեւ։ Կեղծ են այն բոլոր ծրարներն որք Կրթական Նախարարութեան կնիքը չեն կրեր եւ այն տափերն որք Հիւսնի պէյ եւ Ընկ. կնիքէն զուրկ են։ Լուկբարեգործական նպատակաւ հաստատուած այս ձեռնարկն յուսալի է թէ ընդհ. գնահատութեան պիտի արժանանայ։ Մթերանոցն է Պապը Ալի ճատտէսի Թիւ 38. կ'ծախուի նաեւ բոլոր թղթավաճառներուն քով։		20—8

ԷՔԻԹԱՊԼ

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳԱՑ

ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ԸՆԴՀ. ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ Ի ՖՐԱՆՍԱ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՇԷՆՔԻՆ ՄԷՋ
ԹԻՒ 36 ԵՒ 36 Ա ԱՎԸՆԻՒ ՏԸ Լ'ՕՊԵՐԱ, ՓԱՐԻԶ

Երաշխաւորութեան դրամագլուխ (ապահովագրեալներու բացարձակ սեփականութիւնը)		Ֆր.
	1 ՄԻԼԻԱՌ	227,658,000
Պահեստներու ատաւելութիւն օրինական պարտականութեանց վրայ (ապահովագրեալներու բացարձակ սեփականութիւն. Աշխարհի վրայ ոչ մէկ կենաց ընկերութիւն այս առտիճան մեծաքանակ յաւելուածական գումար ունի).		261,950,000
1897 ին կնքուած նոր ապահովագրութեանց գումարը		813,454,000
Ամբողջ հասոյթ 1897 ի		251,735,000
Ապահովագրեալներու վճարեալ 1897 ին		109,387,000
Հիմնուելէն ի վեր ապահովագրեալներու վճարեալ	1 ՄԻԼԻԱՌ	425,567,000

Հարկ է հաստատել թէ ԷՔԻԹԱՊԼ 1897ին՝ բաղդատմամբ 1896ին՝ աւնեցած է
Յաւելուած մը 37,657,476.05 Ֆր. ի յաւելուածկն. պահեստին վրայ.) Ոչ մէկ Ընկ. այս
» 104,184,504.80 » ամբողջ գոյից վրայ) չափ յաւելուած-
» 151,654,140.95 » Նոր ապահովագրութեանց) ներ ունեցած է։

ԷՔԻԹԱՊԼ իր սակերը չէ աւելցուցած ամերիկեան ուրիշ ընկերութեանց պէս. ուստի եւ յիշեալ ընկերութեանց բաղդատմամբ՝ ԷՔԻԹԱՊԼի գինը տարիքի եւ տեսակի համեմատ մէկ եւ երկու տարեվճարի խնայողութիւն մը ցոյց կուտան։

Ներկայացուցիչ ի Կ. Պոլիս Տ. ԳԱՌՆԻԿ ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ Պոլիս Պահճէ-Գաբու Անանիասի խան Թիւ 20—21—22.

ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ

ԱՍԵՂՆԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ԱՊՐԱՆԱՑ

ՇԱԼՃԵԱՆ ԵՒ ԹԱՎՇԱՆԵԱՆ

Կ. ՊՈԼԻՍ, ԷՍԿԻ ԶԱՊԹԻԷ ՃԱՏՏԷՍԻ ԹԻՒ 63, ԻԶՄԻՏ ՕԹԷԼԻՆ ԴԻՄԱՑ

Այս վաճառատուն, որ եւրոպական առաջնակարգ գործարաններէ պարբերաբար կ'ստանայ ամէն տեսակ ասեղնագործի ... բարերել նիւթեր. ընտիր ապրանքներու ճոխ մթերք մ'ունի ինչպէս. աթլազ, գատիֆէ, բիւլիւ. գօրտօնէ էպրիշիմ. Ալճէրիայի եւ Ֆլօշ մետաքս, շինիլ, սըրմա, կլապտան, ծովսի եւ ուրիշ ամէն տեսակ քառնովաններ. գորգի եւ բարձի համար նոր մօտէլներ, թաւշեայ եւ մետաքսեայ քօրտօններ եւն։

Աթլազի եւ Թաւիշի վրայ բանուած ճաշակաւոր նիւթերու ճոխ հաւաքածոյ մը միշտ պատրաստ կը գտնուի, ինչպէս բարձեր, մուճակներ, լուսանկարի շրջանակներ, քանավա գործեր եւն։

Օժիտի համար յանձնարարուած ձեռագործներ, ճաշակաւոր կերպով կ'պատրաստուին։

Կ. Պոլսոյ եւ գաւառաց Պատ. յաճախորդներ ինչպէս նաեւ դպրոցական հաստատութիւններ, որք այս վաճառատունէն մեծ կամ փոքր քանակութեամբ գնումներ ընել կը փափաքին, կատարելապէս գոհ պիտի մնան ապրանքներու ազնուութենէն եւ գներու չափաւորութենէն։ Ասեղնագործի արհեստագէտ գծագրիչ մը պատրաստ կը գտնուի միշտ վաճառատան մէջ։		100—17

ԹՈՂ ԿԱՐԴԱՆ

ԱՆՔՆՈՒԹԵՆԷ ՏԱՌԱՊՈՂՆԵՐ

Անքնութիւնը ճշմարիտ հիւանդութիւն մ'է։ Առողջ մարդն, ինչպէս կ'ուտէ, կը խմէ, նոյնպէս ալ պէտք է որ կանոնաւոր քնանայ։ Ապա թէ ոչ հիւանդ է. Դարմանի կը կարօտի։ Անքնութիւնը ջղային հիւանդութեան մը հետեւանքն է։ Եթէ չդարմանուի, վտանգաւոր հետեւանքներ կ'ունենայ։ ԺԷԼԻՆՕԻ ՕՇԱՐԱԿՆ Եւրոպիոյ առաջնակարգ բժիշկներու ձեռքով հազարաւոր հիւանդներու վրայ փորձուած եւ հաստատուած է որ ջիղերն հանդարտեցնելու եւ քունը կանոնաւորելու միակ դարմանն է։ ԺԷԼԻՆՕԻ ՕՇԱՐԱԿԸ վտանգաւոր նիւթ չի պարունակեր։ Կատարեալ վստահութեամբ կարելի է գործածել, տղոց կապոյտ հազը բուժելու անմիջական դարմանն է։ Կը ծախուի Կ. Պոլսոյ եւ գաւառաց դեղարաններուն մէջ։		26—2

ՄՈՒ

ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Լէվփօօլ եւ Միջերկրականի մէջ-ի բանող շոգենաւեր

Անուանք	Թօնօ	Անուանք	Թօնօ
Ամասիա	3500	Թիւպս	2500
Բոսֆէօ	3500	Մարէօթիս	2500
Մէնիսա	3500	Նէրգիս	2500
Անխալիս	3000	Բէրտ	2250
Աստր	3000	Օսիրիս	2250
Անտալիս	3000	Սֆինքս	2000
Օսմանլի	3550	Կաւաջենի	1500
Ֆօսըս	2750	Նիլէ	1500

Դիմել առ Ժ. Վ. ՈՒԻԹՕԼ եւ Ընկ.
Ուիթօլ խան
ՃԷՅՄՍ ՄՈՒ եւ ԸՆԿ.
34. Ճէյմս Սթ. րիթ, Լիվըրբուլ

ՖՐԷՐ ԼԷՎԼԱՆՏ ԵՒ ԸՆԿ.

ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Անվերս եւ Արեւելքի մէջ-ի բանող շոգենաւեր

Անուանք	Թօնօ	Անուանք	Թօնօ
Վիքթորիան	10500	Ֆլավիան	3500
Ասմէնիան	10500	Էմբրչէրն	3500
Քէսդրիան	10500	Բերթեքն	3000
Լանքասդրիան	9000	Ալճէրիան	2500
Ֆիլատէլֆիա	9000	Արապիան	2500
Գոլըմպիան	8000	Աթէնիան	2500
Ճերճիան	8000	Անատոլիան	2500
Գոսթոնիան	8000	Ալգոնքին	2500
Ֆլորինեան	8000	Լէսպիան	2000
Ֆալէրեան	3700	Մինօ	900
Վալենեան	3700	Օգուստ	800
Բալմիրեան	3700	Լէսպոն	800
Քորսիքան	3500		

Ապրանքի տէրերէն կ'խնդրուի իրենց ապրանքն այլուր փոխադրելու համար Լոյտթէյն մաքսատունէն հանելու համար իրենց երեւանը դրել չոգենաւին ժամանելէն 24 ժամ առաջ։
Աւելի տեղեկութեանց համար դիմել առ		ԷՏՎԱՐ ԼԱՅՈՆԴԷՆ
Մէհմէտ Ալի փաշա խան, Թիւ 1
Ղալաթիա

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ

ՏԱՐԵՑՈՅՑ

1899 ԹՈՒԱԿԱՆԻՆ

ԳԻՆ 6 ՂՐՈՒՇ

Կեդրոնատեղին է, Էսկի Զապթիէ ճատտէսի, Թիւ 61, Նշան Կ. Պէրպէրեանի տպարանը։

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Տարեկան 7 Մէճտ. 6 ամս. 3½. 3 ամս. 2 Մ. Կ. Պոլսոյ համար 3 ամս. 36 ղրշ. Արտասահման 40 Ֆր. 6 ամս 20, 3 ամս. 10։ Թղթատարի ծախք մեր վրայ, բաց ի Բոսթ Լոքալէ։

Իրիկուան թերթին կ'ստորագրէ մի միայն
ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
Առ որ կ'ուղղուին ամէն գրութիւնք

Խմբագրութեան ուղղուած նամակ և այլ ձեռագիրներ ետ չեն տրուիր։

ԱՐՏՕՆԱՏԷՐ՝ ԲԻՒԶԱՆԴ ՔԷՉԵԱՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ «ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ» ՕՐԱԳՐՈՅ
Կ. Պոլիս, Nº 23, 25, Պապը Ալի Ճատտէսի

ԹԵՐԹՕՆ «ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ»Ի (95)

ՔԱՍԻՄ

ՎՐԷԺԽՆԴԻՐԸ

Գ. Ժ. Պ.

ԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ

Գինիին ազդեցութիւնն երեք սեղանակիցներու վրայ ալ բացորոշ կերպով կ'նշմարուէր ու Կարապետ ամէն ճիգ կ'թափէր, անձին տէրն ըլլալու եւ Շիւօններու նկատմամբ բերնէն բան չփախցնելու համար։

Իսկ Էթիէն, քանի Վահրամի յիմար շաղակրատութիւնները մտիկ ընէր այնչափ կ'ճառագայթէր, նկատելով որ գեղխութիւններու այս աստիճան յիմար սիրահար մը, ի՞նչ զուարճութիւն ընել չպիտի տար իրեն, մանաւանդ որ, ինչպէս լսած էր ուրիշներէն, մեծ հարստութեան տէր էր Վահրամ եւ ուզածին չափ դրամ կրնար ճարել Բարիզի մէջ։

Հարստութիւն, յիմարութիւն, շռայլութիւն, երիտասարդութիւն առանց չորսը միացած էին դեռատի Աբէքթեանի վրայ, որ այս հանգամանքներուն շնորհիւ, գեղխութեան հրաշալիքներ պիտի գործէր անշուշտ Ֆրանսայի գլխիչ ոստանին մէջ։

Բժշկութեան դասալիք ուսանողն արդէն իսկ զբօսական ճոխ ծրագիր մ'ունէր մտքին մէջ, որուն վրայ նոր յաւելումներ եւս ընելով, պիտի կաշկանդէր երիտասարդը ձեռքին մէջ եւ ուզածին պէս պիտի խաղցնէր զայն։ Սակայն Կարապետը, այս լուրջ երիտասարդը, իր խոհուն բնաւորութեամբ ու ծանրագլուխ դիրքով սաստկօրէն կ'ազդէր իրեն. կ'զգար որ անիկայ խոչընդոտ պիտի ըլլար ծրագիրներուն եւ գուցէ հեռացնէր իսկ զինքը Վահրամի քովէն։

Ի՞նչ պատուհաս է աս կ'խորհէր Էթիէն, Կարապետի զգուշաւոր ընթացքը տեսնելով, չուտեր, չխմեր, չզուարճանար, ի՞նչ ընելու եկած է ուրեմն Բարիզ. աւելի լաւ չէր ըլլար որ Եէմէրլէխտանի մէկ անկիւնը կրծկուէր, առտու իրիկուն եկեղեցի երթար, ծոմ բռնէր, խաչհանգիստի ջուր խմէր։

Ինկած երիտասարդն, հակառակ Կարապետի, տածած բուռն զայրոյթին դէմ կ'զգար որ հասուն դատողութեան տէր մէկն էր ան, եւ իր կամքին վրայ բացարձակ իշխանութիւն ունենալէ զատ, ծանր պարագաներու մէջ Վահրամն ալ կրնար սանձել. ուստի անոր ողջախոհութիւնն ալ քօղի զօրութեամբ յաղթահարելու վատ դիտումով, առանց իր ներքինն երկու ընկերակիցներուն մատնելու, շարունակ գինի կը մատուցանէր սեղանին վրայ։

Վահրամի երկու սեղանակիցներն, այսպէս իրարմէ բոլորովին տարբեր ծրագրով ու տպաւորութիւնով կը շարունակէին ճաշել, առանց իրենց զգացումները մատնելու, իսկ երիտասարդ Աբէքթեան ուրախ զուարթ կը ճառագայթէր, բնաւ չվախնալով ոչ Կարապետի եւ ոչ ալ Էթիէնի վրայ։

Ճաշէն վերջ Էթիէն՝ իր հիւրամեծարի հանգամանքով հաշիւը մանրամասնաբար աչքէ անցուց, որ 197 Ֆր. 65 սանդիմի փոքրիկ գումարի մը հասած էր։ Վահրամ վեհանձնաբար տասը նափոլէօն ներկայեց կառսօնին եւ երեքը մէկէն դուրս ելան։

Պուլվառին վրայ երբ բաւական յառաջացան,

—Կորսնցնելու ժամանակ չունինք, ըսաւ Էթիէն, քիչ մը աճապարենք, ժամն իննին մօտեցած է (Ը. Ե.)։

Երեք ընկերներ Վահրամի առաջարկութեամբ կառք մը նստան եւ հաճերաւոր կատակներով, զուարճութիւններով Պալ Պիւլիէ հասան։ Դրսի դռնէն իսկ հիացաւ Վահրամ Պալ Պիւլիէի եդեմական պարտէզին մէջ տիրող փայլն ու ճոխութիւնը տեսնելով եւ սիրտն սկսաւ տրոփել. արդեօք ի՞նչ անակնկալ հաճոյք պիտի վայելէր պարահանդէսին մէջ։

Միեւնոյն պահուն Էթիէնի ալ սիրտը կ'տրոփէր, բայց Վահրամինէն բոլորովին տարբեր զգացումով. վարնոց սրիկան երկու ոսկիի չափ խորած էր ճաշարանապետէն, հիմա կ'խորհէր որ, ի՞նչ նոր դարձուածքով մէկ երկու ոսկի ալ պարահանդէսի մուտքէն կրնար շորթել։ Պալ Պիւլիէի սովորական մուտքը մէկ Ֆր. էր. սակայն իրեն պէս հանած վարածի մը կ'վայելէ՞ր այսչափ աժան ծախել, եզական պարահանդէսին հրապոյրը։ Ուստի երբ դրան մօտեցան, անոնց ծառայութիւն մը մատուցանելու պատրուակով ընկերներն առաջ անցուց ու ինք մուտքը վճարեց կէչէին, մարդ գլուխ մէկ մէկ Ֆր. հաշուով։

—Ի՞նչ վճարեցիք հարցուց Վահրամ, դրամապանակը բանալով։

—Ոչինչ, պատասխանեց Էթիէն, երեսուն ֆրանք, եւ Աբէքթեանի ներկայացուցած մէկ ու կէս ոսկին, անտարբեր կերպով առնելով գրպանը սահեցուց։

Բայց Վահրամ այն աստիճան շլացած էր Պալ Պիւլիէի հմայքներով, որ մարդ գլուխ տասը ֆրանքը խիստ քիչ կ'գտնէր այս եզական պարահանդէսին իրարմէ հրապուրիչ տեսարաններուն համար եւ անկէ ստացած քաղցր տպաւորութեան տակ Կարապետի դառնալով.

—Քիչ մը Թէբէ Պաշիի պարտէզը կ'յիշեցնէ, այնպէս չէ՞, հարցուց։

—Հէհ, սանկ մը, պատասխանեց Կարապետ, որ ինքն ալ գինիին ազդեցութեան տակ, Վահրամէ նուազ չէր հրապուրուիր Պալ Պիւլիէէ։

—Թէեւ երկուքն ալ պարտէզներ են, բայց տարբերութիւնն անհուն է, յարեց Վահրամ, շարունակ աչքը չորս կողմ պտըտցնելով, այս ի՞նչ պերճանք, ի՞նչ ճաշակ, ի՞նչ փայլ, ի՞նչ կիներ. . .

Պալ Պիւլիէն, որ ճշմարտապէս ընդարձակ պարտէզ մ'է դրեթէ լուսեղէն հեղեղի մը մէջ կ'շողար այն գիշեր եւ ծառերէ կախուած հազարներով կարմիր, կանաչ դեղին եւ ուրիշ գոյնզգոյն լապտերներ իրենց հմայիչ պէսպիսութեամբ կ'դիւթէին, կ'քանչացնէին կ'զգլխէին երկու նախկին ընկերներն ալ։ Նախ, ո՞ր կողմ նայէին, ո՞րն ուսումնասիրէին, ո՞րուն վրայ հիանային։ Օքօքոնաքոք, խյան խյան, էլէօրշէ եւ ուրիշ հարիւր տեսակ անուշահոտութեանց նուրբ բոյրեր, մեղկներգաշնակութեամբ մը պարտէզին մթնոլորտն պարուրած էին եւ Վահրամ այնպէս կ'կարծէր որ պարտէզին մէջ հոս հոն ցանուած բիւրաւոր ծաղիկներէ կ'արտաբուրին այն նուրբ անուշահոտութիւնները։

Արտասովոր պարագայ մը պէտք էր ըլլալ այն գիշեր. կարելի՞ բան էր որ հասարակաց պարահանդէս մը այսչափ փայլուն, այսչափ մեծածախս ըլլար։ Այսպէս կ'խորհէր Վահրամ, շարունակ անկէ հոն, անկէ հոս պտըտցնելով հետաքրքիր ակնարկը. եւ պարտէզին մէջ հաստատուած օրքեսթրին խումբը, իր նուագած հմայիչ կտորներով թունդ կ'հանէր երիտասարդներու սիրտն ու կուռեցնէր զայն։

Ո՛հ, կիներն. ո՞րչափ առատ էր անոնց թիւը պարտէզին մէջ, նստարանները մեծ մասամբ անոնցմէ գրաւուած էին եւ նորեկներն որ կողմ ալ դառնային կին կ'տեսնէին ամէն տեղ, վարը, վերը, սեղաններուն առջեւ, նստարաններուն վրայ թիկնաթոռներուն մէջ, կին, կին, կին։ Կիներու ցուցահանդէս մը կար կարծես այդ գիշեր եւ դեռատի բարիզուհիներ [որոնց մէջ տարեցներ ալ կերեւէին տեղ տեղ] իրենց գեղեցկութիւնն ու հրապոյրը ցուցադրելու յատուկ դիտումով եւ զիրար գերազանցելու մասնաւոր փութկոտութեամբ Ֆրանսական ոստանին ամէն կողմերէն քաշուած եկած էին հոն։ Գէրը, նիհարը, խարտեաշը, թխագոյնը, բարձրահասակը, միջահասակը, խաժակնը, սեւ աչուին, բարեձեւը, փափկակազմը, ձկանգիրուկը, ամէնքն ալ միացած էին Պալ Պիւլիէի զբօսարանն եւ այս բազմաթիւ կիներու մէկէն ելեկտրական լոյսերուն տակ պարզած տեսարանը անոնց դէմքերուն, հասակներուն, գլխարկներուն, հագուստներուն եւ արդուզարդին պէսպիսութիւնը, ընական էր որ զգլխէր չէ Վահրամն ու. . . Կարապետն ալ. արուեստական ջրվէժները մանաւանդ, ելեկտրական լոյսերու ճոխ ցոլացումին հանդէպ, իրենց ցայտեցուցած ջուրի պուտիկներով ծիրանի գօտիի երեւոյթ մը կ'ընծայէին եւ կ'հոմայէին այցելուները, մանաւանդ մեր երկու երիտասարդներուն նման չտեսները։

Էթիէն հիմայ յաղթանակը տանելու վրայ էր, երկու երիտասարդներուն, մանաւանդ սուրբ Կարապետին այսպէս հիացքանչ մնալը չատ կուգար գործին, ուստի դռնէն մտնելէ վերջ, երբ առանց տեղի ընտրութիւն ընելու, ոտքի վրայ կ'պտըտէին։

—Եթէ հաճոյք չէք զգար սակից մեկնինք թատրոն երթանք, ըսաւ միամտութեամբ։

—Խե՞նթ ես, պոռաց Վահրամ, յանկարծակիի գալով սրիկային այս առաջարկէն. սանկ տեղը կ'ձգուի՞։

Շար.